

Gmina
Świerklaniec

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŚWIERKLANIEC

DO ROKU 2030

**wraz z Planem funkcjonalno-użytkowym
zarządzania Parkiem w Świerklańcu**

Projekt do konsultacji społecznych i opiniowania

Świerklaniec 2017

Spis treści

CZĘŚĆ I STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŚWIERKLANIEC DO ROKU 2030.....	3
1.1 Wprowadzenie	4
1.2 Diagnoza sytuacji i perspektyw rozwojowych gminy Świerklaniec	9
Ogólne dane o gminie	9
Sytuacja społeczna gminy.....	11
Gospodarka gminy	17
Infrastruktura i środowisko	20
Ocena potencjałów i problemów rozwojowych gminy	25
1.3 Wizja rozwoju gminy Świerklaniec	29
1.4 Priorytety, cele strategiczne i operacyjne gminy Świerklaniec	32
1.5 Kluczowe przedsięwzięcia strategiczne	36
1.6 System zarządzania Strategią.....	47
Podstawowe założenia dotyczące wdrażania Strategii	47
Monitoring i ewaluacja Strategii	53
1.7 Powiązania Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec ze Strategią Białego Śląska oraz Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego	57
C1.1 Dostęp mieszkańców do usług publicznych i rynkowych wspierających rozwój indywidualny i rozwój rodzin.....	57
CZĘŚĆ II Plan funkcjonalno-użytkowy zarządzania Parkiem w Świerklańcu	61
2.1 Wprowadzenie	62
2.2 Ocena stanu i pozycji Parku	63
WYRÓŻNIKI I WIZERUNEK PARKU.....	67
2.3 Wizja, funkcje i cele rozwojowe.....	69
WIZJA I FUNKCJE PARKU	69
CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	73
2.4 Markowy produkt Park w Świerklańcu	74
2.5 Projekty i działania rozwojowe.....	76
2.6 Modele zarządzania Parkiem.....	86
UWARUNKOWANIA PROCESU ZARZĄDZANIA.....	86
PODSTAWOWE ZASADY ZARZĄDZANIA PARKIEM	86
WARIANTY ORGANIZACYJNE PODMIOTU ZARZĄDZAJĄCEGO	87
ŹRÓDŁA FINASOWANIA.....	91
STRUKTURA PODMIOTU ZARZĄDZAJĄCEGO - WYTYCZNE RAMOWE.....	93

CZĘŚĆ I
STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŚWIERKLANIEC
DO ROKU 2030

projekt

1.1 WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Świerklaniec do roku 2030 została oparta na współczesnym podejściu do analizowania i kształtowania rozwoju lokalnego, opierającym się na postrzeganiu procesów społeczno-ekonomicznych w ujęciu dynamicznym – procesowym, przy uwzględnieniu relacji, jakie występują między gminą a jej otoczeniem. Przyjęto, że realizacja Strategii powinna prowadzić do uzyskania dwóch podstawowych efektów:

- realizacji aspiracji mieszkańców i innych podmiotów lokalnych oraz tworzenia podstaw dla wsparcia możliwości rozwoju tych podmiotów we współczesnych uwarunkowaniach społeczno-ekonomicznych;
- wzmocnienia pozycji gminy Świerklaniec w otoczeniu: lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym; oznacza to m.in. dążenie do pełnienia przez gminę istotnej roli w procesach wymiany ekonomicznej, realizacji ważnych – z punktu widzenia podmiotów w otoczeniu – funkcji społecznych i kulturalnych, uczestnictwa w sieciach współpracy w różnych dziedzinach.

Pierwsze z wymienionych założeń związane jest z nadrzędnym traktowaniem zasad demokracji, samorządności i subsydiarności, czyli fundamentów życia społecznego i gospodarczego. Każda koncepcja rozwoju lokalnego, zwłaszcza zaś mająca charakter strategiczny, kompleksowy i długofalowy musi wyrastać z oczekiwań konkretnej społeczności, zaś za swój główny cel stawiać zwiększanie szans mieszkańców na zaspokajanie ich aspiracji.

Drugie założenie związane jest z procesami integracji w regionie, w tym kształtowania się Obszaru Funkcjonalnego *Białego Śląska*, oraz z coraz silniej odczuwanego procesu globalizacji. Równolegle, obok relacji współpracy, zarówno między samorządami, jak też podmiotami reprezentującymi inne sektory, nasilają się zjawiska konkurencji – w tym między różnymi obszarami o podobnych celach rozwoju. Podstawowym wyzwaniem związanym z kształtowaniem i dynamizowaniem rozwoju gminy jest zajęcie odpowiedniej pozycji w otoczeniu, a mówiąc wprost, pełnienie przez gminę funkcji, które są ważne z punktu widzenia podmiotów w otoczeniu. Świerklaniec należy do tych

gmin w województwie śląskim, które posiadają znaczącą liczbę pozytywnych wyróżników. Tym bardziej uzasadnione jest więc dążenie do utrwalania kreatywnych aktywności, wzmacniania i eksponowania cech wyróżniających pozytywnie obszar w regionie, tworzenia przestrzeni działania dla lokalnych podmiotów.

Obydwa założenia przenikają się wzajemnie. Aspiracje mieszkańców są w coraz większym stopniu formułowane w oparciu o procesy zachodzące w bliższym bądź dalszym otoczeniu. Tempo rozwoju cywilizacyjnego oraz otwarcie społeczeństwa na świat powodują, że mieszkańcy oczekują podobnych standardów życia jak w innych ośrodkach lub krajach, zaś ich postawy podlegają pozytywnym lub negatywnym skutkom procesów zachodzących w otoczeniu. Dlatego też, diagnoza gminy uwzględnia analizę samego Świerklańca i jego otoczenia, analizę oczekiwań i aspiracji mieszkańców, co z kolei umożliwia spójne przejście do wyznaczenia wizji i celów rozwoju gminy.

Na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec przyjęto metodologię opierającą się na współczesnych podejściach do kształtowania rozwoju lokalnego oraz określono zakres formalny i merytoryczny dokumentu. Zrealizowane prace i kształt Strategii służyć mają podniesieniu prawdopodobieństwa osiągnięcia założonych celów. Strategia nie powinna być traktowana jako dokument statyczny i niezmienny. Jest to koncepcja „otwarta”, to znaczy, że będzie, a nawet powinna, podlegać modyfikacjom w zgodzie z ewoluującymi oczekiwaniami i aspiracjami mieszkańców oraz zmianami uwarunkowań rozwoju gminy.

W aspekcie podmiotowym, kluczowym dla rozwoju gminy, Strategia powinna:

- odpowiadać na potrzeby społeczności lokalnej, odzwierciedlać oczekiwania i wspierać realizację aspiracji mieszkańców,
- wskazywać mieszkańcom kierunki rozwoju gminy oraz uzmysławiać im ich indywidualne szanse rozwojowe w powiązaniu z rozwojem Świerklańca,
- pomóc tworzyć lokalne koalicje, zapraszać mieszkańców do działania wskazując te formy aktywności, które mogą liczyć na wsparcie,
- poszerzać zainteresowanie gminą podmiotów z otoczenia.

Z powyższego wynika, że do głównych wartości strategicznych zaliczono szerokie partnerstwo lokalne, zarówno na etapie analiz, formułowania strategicznej koncepcji rozwoju, jak też wdrażania Strategii. W kontekście wspomnianej wcześniej samorządności i subsydiarności przyjęto, że realizacja Strategii będzie się odbywała w drodze wspierania przez władze lokalne aktywności mieszkańców gminy. Takie podejście sprzyja pomnażaniu zasobów, pomysłów i energii zaangażowanych w rozwój lokalny oraz pozwala wyjść poza sztywne ramy ograniczonego budżetu gminy.

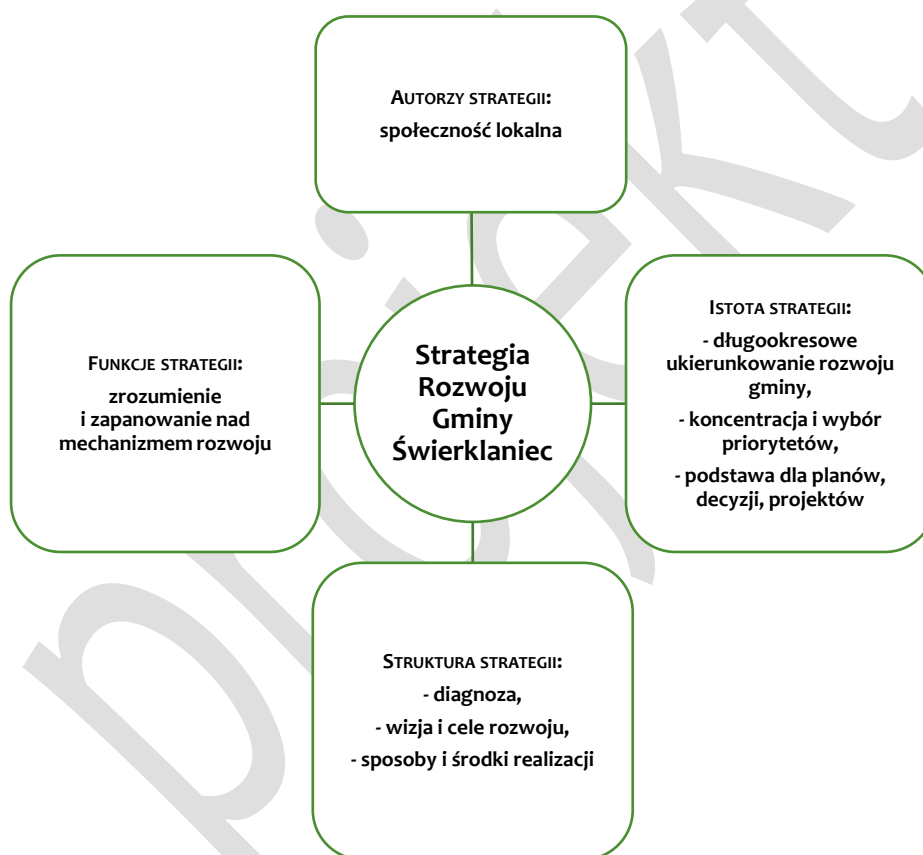
Zasady, które wyznaczyły sposób pracy nad Strategią obejmują:

1. Możliwie szerokie partnerstwo podmiotów lokalnych w procesie formułowania i wdrażania Strategii, a także w identyfikowaniu problemów i wskazywaniu sposobów ich rozwiązywania.
2. Zawarcie w Strategii, zwłaszcza na poziomie celów i przedsięwzięć, takich propozycji, które zmierzają do aktywizacji możliwie dużej liczby mieszkańców i innych podmiotów lokalnych (firm, organizacji pozarządowych, grup formalnych i nieformalnych) oraz wykorzystania będących w ich dyspozycji zasobów na rzecz rozwoju Świerklańca.
3. Uzyskanie równowagi między rozwojem bieżącym a rozwojem długofalowym, czyli równoważenie proporcji między rozwiązaniami zorientowanymi na usuwanie bieżących problemów, a tymi, które przynieść winny poprawę w długim horyzoncie czasu.
4. Koncentracja uwagi na najważniejszych problemach i najefektywniejszych rozwiązaniach.
5. Zawarcie w Strategii przedsięwzięć i działań synergicznych względem siebie, stanowiących spójną, wzajemnie wspomagającą się całość.
6. Stosowanie szerokiego spojrzenia w trakcie identyfikacji problemów oraz formułowania propozycji ich rozwiązywania, uwzględniającego nie tylko symptomy, ale także przyczyny zjawiska.

7. Zawarcie w dokumencie systemu zarządzania Strategią umożliwiającą elastyczne dostosowywanie jej treści i sposobów wdrażania do zmieniających się warunków.
8. Otwieranie nowych możliwości rozwoju dzięki podejmowaniu współpracy z otoczeniem.

Najważniejsze informacje dotyczące kompleksowego spojrzenia na Strategię przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 1 **Kompleksowość Strategii.**

Źródło: Opracowanie własne.

Proces formułowania Strategii stał się okazją do rozwinięcia dialogu społecznego. Z jednej strony, prace nad Strategią pozwoliły na usystematyzowanie wiedzy o gminie i procesach decydujących o jej rozwoju, zaś z drugiej umożliwiły osiągnięcie społecznego konsensusu, co do przyszłości gminy. Do prac nad dokumentem zostały zaproszone różnicowane środowiska lokalne; starano się nawiązać współpracę

**PARTNERSTWO
FORMUŁOWANIA
STRATEGII**

z wszystkimi aktywnymi podmiotami lokalnymi. Dla opracowania Strategii przyjęto podejście, które w dużej mierze opierało się na zasadach partnerstwa społecznego. Główną metodą dialogu stały się warsztaty strategiczne, które przeprowadzono pomiędzy wrześniem a październikiem 2016 roku. W pracach warsztatowych, dzięki którym udało się uzgodnić zarówno diagnozę sytuacji Świerklańca, jak też treść wizji, celów rozwoju oraz listę przedsięwzięć strategicznych, udział wzięli przedstawiciele lokalnych środowisk liderek. Ponadto wykorzystano metody ankietowe pozwalające na rozpoznanie oczekiwań mieszkańców. To właśnie uczestnicy warsztatów - mieszkańcy wypełniający ankietę oraz osoby konsultujące projekt dokumentu, należy traktować jako autorów Strategii. Jest to więc dokument społeczności lokalnej, wyrażający oczekiwania i aspiracje mieszkańców Świerklańca.

1.2 DIAGNOZA SYTUACJI I PERSPEKTYW ROZWOJOWYCH GMINY ŚWIERKLANIEC

Ogólne dane o gminie

Gmina Świerklaniec położona jest w województwie śląskim, jego północnej części, na obszarze Garbu Tarnogórskiego, będącego częścią Wyżyny Śląskiej, w rejonie przecięcia doliny rzeki Brynicy. Świerklaniec graniczy z gminami: Ożarówce, Miasteczko Śląskie, Tarnowskie Góry, Radzionków i Piekary Śląskie. Administracyjnie obszar należy do powiatu tarnogórskiego, natomiast wewnętrznie podzielony jest na cztery sołectwa: Świerklaniec, Nakło Śląskie, Nowe Chechło i Orzech.

POŁOŻENIE
GMINY

Rysunek 2 Gmina Świerklaniec.

Źródło: System Informacji Przestrzennej Urzędu Gminy Świerklaniec; swierklaniec.e-mapa.net.

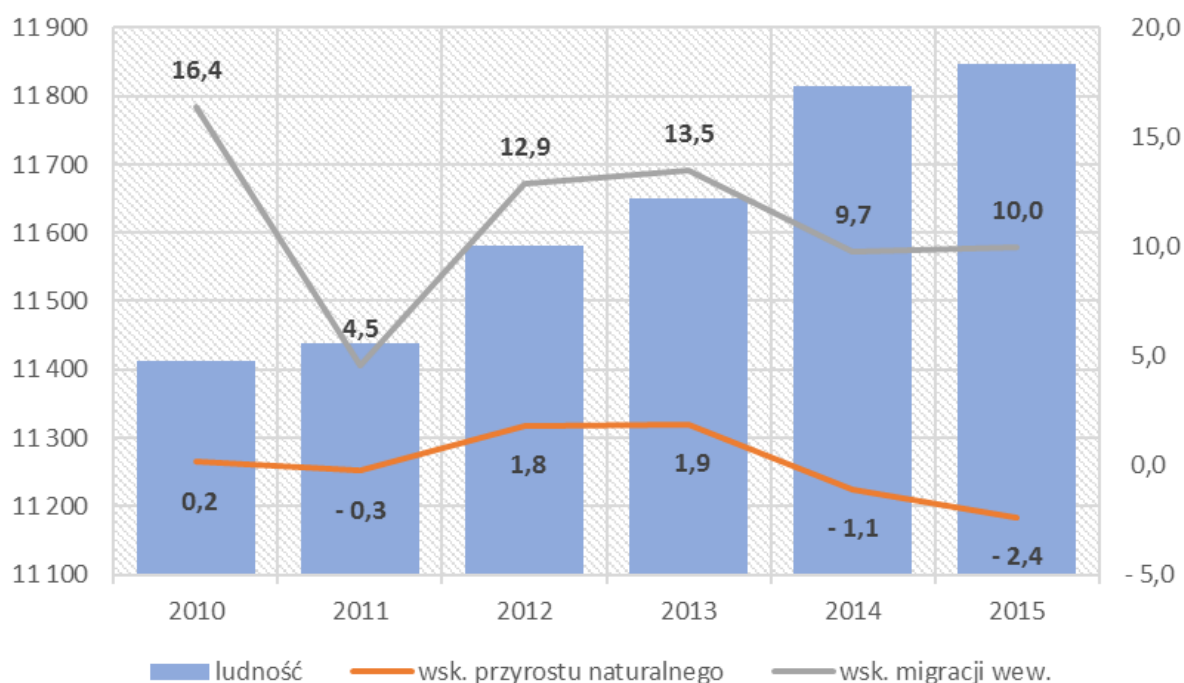
Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku liczba ludności w gminie wyniosła 11,8 tys. i w stosunku do 2010 roku wzrosła o 3,8%. W stosunku do innych gmin położonych w powiecie, odnotowano w Świerkłańcu na przestrzeni ostatnich lat najwyższych wzrost. Jest to efektem migracji, zwłaszcza z obszarów miejskich. W 2015 roku, w wyniku dodatniego salda migracji w ruchu wewnętrznym, tj. krajowym w gminie przybyło per saldo 118 osób (z czego zameldowania z miast wyniosły 223 osoby, natomiast zameldowania ze wsi zaledwie 9). Saldo migracji w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosło 10 osób i był to jeden z najlepszych wyników w powiecie (zaraz po Zbrosławicach). Odmienna tendencja dotyczy przyrostu naturalnego – generalnie przyrost naturalny w gminie przybiera niskie lub ujemne wartości, co wpływa negatywnie na liczbę ludności. W 2015 roku, w wyniku przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń, w gminie ubyło 28 osób (tj. -2,4 osób na 1000 ludności). Była to jedna z najniższych wartości w powiecie. Jednak podkreślić należy, że taki wynik jest w większym stopniu efektem wzrostu liczby zgonów, niż spadku liczby urodzeń.

Można więc wnioskować, że inna niż ogólnowojewódzka, czy krajowa tendencja wyludniania nie jest udziałem gminy, ze względu na dużą liczbę osób, które przenoszą się do Świerkłańca z powodu atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania.

Ze względu na bardzo duży napływ nowych mieszkańców do gminy stosunkowo dobrze kształtuje się struktura wiekowa ludności. W 2015 roku odsetek dzieci i młodzieży wśród ludności wyniósł 17,9%, osób w wieku produkcyjnym – 63,3%, natomiast osób w wieku poprodukcyjnym 18,8%. W stosunku do innych gmin powiatu struktura ta była najkorzystniejsza, tj. w Świerkłańcu zanotowano największy odsetek osób młodych i najmniejszy osób starszych. Wskaźnik obciążenia demograficznego, definiowany jako stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 29,7 i był najniższy wśród wszystkich gmin w powiecie. Mimo że w stosunku do innych gmin sytuacja w Świerkłańcu jest bardzo dobra, to analizując zmiany w stosunku do 2010 roku zauważa się

duży wzrost odsetka osób starszych (wzrost udziału tych osób w ludności ogółem wyniósł 1,1 pkt. proc.) oraz duży spadek liczby osób w wieku produkcyjnym (spadek udziału tych osób w ludności ogółem o 1,9 pkt. proc.). Świadczy to o postępującym procesie starzenia się ludności, który na razie hamowany jest przez dodatnie saldo migracji, ale w przyszłości, ze względu na ujemne saldo przyrostu naturalnego, może prowadzić do pogłębienia się ogólnokrajowej i regionalnej tendencji.

Wykres 1 Liczba ludności, wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności oraz wskaźnik salda migracji na 1000 osób w Świerkłańcu w latach 2010-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Sytuacja społeczna gminy

W Świerkłańcu udzielaniem pomocy społecznej zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej w Świerkłańcu z siedzibą w Nakle Śląskim. Ośrodek ten

KORZYSTAJĄCY
Z POMOCY
SPOŁECZNEJ

jest jednostką organizacyjną Gminy Świerklaniec, utworzoną w celu realizacji zadań własnych i zleconych gminie z zakresu pomocy społecznej.¹ Gospodarstwa domowe zlokalizowane w Świerklańcu w stosunkowo małym zakresie korzystają z pomocy społecznej. W 2015 roku w gminie z takiej pomocy skorzystały 142 gospodarstwa domowe, tj. 5,4% ogółu gospodarstw, którym udzielono pomocy w powiecie (dla porównania udział ludności Świerklańca w ludności powiatu ogółem wynosi 8,5%). Niekorzystnie jednak kształtuje się liczba gospodarstw, które korzystają z tej pomocy, a ich dochód plasuje się poniżej kryterium (w 2015 roku takich gospodarstw było 94, tj. 66,2% ogółu, czyli stosunkowo dużo, gdyż wśród gmin wiejskich powiatu tylko w Zbrosławicach odsetek ten był wyższy). Z zasiłków rodzinnych dla dzieci w analizowanym okresie skorzystały 182 rodziny - pomoc otrzymało 351 dzieci (głównie dzieci do 17 roku życia). Stosunek liczby dzieci w wieku do 17 lat, którym przyznano zasiłek, do liczby wszystkich dzieci w tym wieku w gminie wyniósł 15,5% co jest najniższym wynikiem wśród wszystkich gmin powiatu.

Według informacji umieszczonej na oficjalnej stronie urzędowej Świerklańca, w gminie aktywnie funkcjonuje 19 organizacji pozarządowych w tym dziewięć klubów sportowych (głównie piłka nożna, ale także np. judo czy karate), trzy ochotnicze straże pożarne (w Świerklańcu, Orzechu i Nakle Śląskim) oraz siedem innych stowarzyszeń i fundacji działających w obszarze promocji gminy, lokalnego przemysłu, kultury i tradycji czy pomocy dzieciom i chorym.²

Aktywność społeczną mieszkańców można analizować przez pryzmat organizacji pożytku publicznego. Pod koniec 2016 roku w Świerklańcu zarejestrowane były trzy takie organizacje: dwa stowarzyszenia (Stowarzyszenie Pomocy Chorym na Dystrophie Musculorum oraz

AKTYWNOŚĆ
SPOŁECZNA

¹ www.swierklaniec.naszops.pl.

² www.swierklaniec.pl; 31.12.2016.

Stowarzyszenie Borrelia) oraz Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza w Nakle Śląskim.³ Była to liczba wyższa od innych gmin wiejskich w powiecie, a nawet miejskich (za wyjątkiem stolicy powiatu - Tarnowskich Gór).

Aktywność wyborczą mieszkańców gminy można określić jako przeciętną. Generalnie frekwencja w poszczególnych wyborach oscyluje wokół średniej dla powiatu. Również w stosunku do innych gmin wiejskich powiatu, Świerklaniec nie odznacza się żadnymi skrajnymi wartościami.

Tabela 1 Frekwencja w wyborach w gminach powiatu tarnogórskiego.

	Wybory prezydenckie 2015 ⁴	Wybory do Sejmu 2015	Wybory do Parlamentu Europejskiego 2014	Wybory samorządowe ⁵ 2015
Powiat tarnogórski	49,37	51,25	23,7	44,65
Krupski Młyn	49,93	51,63	23,66	59,07
Ożarówice	54,17	53,98	21,39	53,14
Świerklaniec	48,13	51,45	21,59	48,26
Tworóg	44,15	46,23	20,97	46,30
Zbrostawice	41,68	42,67	18,72	42,58

Źródło: Opracowanie własne na podstawie pkw.gov.pl.

Gmina posiada stosunkowo dobrze rozbudowaną sieć szkół i przedszkoli. W Świerkłańcu zlokalizowane są cztery przedszkola, w tym jedno niepubliczne, połączone ze żłobkiem (przedszkole w Świerkłańcu, przedszkole w Nakle Śląskim, przedszkole przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Orzechu oraz Niepubliczne Przedszkole i Niepubliczny Żłobek "Aladyn" w Świerkłańcu).

EDUKACJA I OPIEKA
NAD DZIECKIEM

³ "Wykaz organizacji pożytku publicznego uprawnionych do otrzymania 1 % podatku dochodowego od osób fizycznych za rok 2016" na dzień 15 grudnia 2016, <http://www.pozytek.gov.pl>.

⁴ Pierwsze głosowanie.

⁵ Do Sejmiku Województwa.

Ponadto, infrastruktura edukacyjna obejmuje pięć szkół podstawowych (Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Świerkłańcu, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Orzechu, Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Nowym Chechle oraz SP przy Zespole Szkół im. Kai Mireckiej w Nakle Śląskim) i dwa gimnazja (Gimnazjum im. Jana Pawła II w Świerkłańcu oraz gimnazjum przy Zespole Szkół im. Kai Mireckiej w Nakle Śląskim).⁶

W gminie w 2014 roku 73,6% dzieci w wieku 3-6 lat było objętych wychowaniem przedszkolnym i mimo, iż w stosunku do 2010 roku, nastąpił wzrost odsetka dzieci korzystających z przedszkoli o 6,4 pkt. proc., to nadal jest to najniższa wartość w powiecie.

Do szkół podstawowych co roku uczęszcza ok. 630 dzieci (wyjątkiem był 2015 rok, kiedy z edukacji na poziomie podstawowym korzystało 742 uczniów), natomiast do gimnazjów ok. 360 uczniów. Poziom nauczania, zarówno w szkołach podstawowych, jak i gimnazjalnych jest stosunkowo wysoki. W przypadku sprawdzianu szóstoklasisty średnie wyniki z języka polskiego uzyskane przez uczniów szkół zlokalizowanych w Świerkłańcu były najwyższe w powiecie, w przypadku matematyki przeciętnie wyższe wyniki uzyskiwali tylko uczniowie z Ożarówic. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku egzaminu gimnazjalnego. Gimnazjaliści ze Świerkłańca z egzaminu w części humanistycznej (język polski) oraz matematyczno-przyrodniczej (matematyka) uzyskali najwyższe wyniki, ustępując tylko młodzieży kształcącej się w Tarnowskich Górach. W przypadku przedmiotów przyrodniczych oraz języka angielskiego wyniki w gminie były najwyższe w powiecie, natomiast w przypadku historii jedne z najwyższych.

W gminie zlokalizowany jest także jedyny w powiecie z takim profilem nauczania Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego. Nauka w technikum trwa cztery lata, można tutaj kształcić się w następujących zawodach:

⁶ www.swierklaniec.pl, 31.12.2016.

- technik rolnik;
- technik architektury krajobrazu;
- technik żywienia i usług gastronomicznych;
- technik weterynarii.

Nauka w szkole zawodowej trwa trzy lata. Placówka umożliwia kształcenie w kierunkach mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych oraz kucharz.⁷

Tabela 2 Średnie wyniki ze sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego w gminach powiatu tarnogórskiego w 2016 roku.

	Sprawdzian 6-klasisty		Egzamin gimnazjalny	
	język polski	matematyka	część humanistyczna – język polski	część matematyczno-przyrodnicza - matematyka
Powiat tarnogórski	67,25	52,69	67,55	48,20
Krupski Młyn	60,26	48,33	59,87	46,31
Ożarówice	71,33	62,58	66,68	48,43
Świerklaniec	72,17	56,04	69,90	50,39
Tworóg	64,31	45,21	68,16	47,70
Zbrostawice	63,77	51,68	61,80	41,22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OKE Jaworzno.

Jednostką w gminie Świerklaniec, której celem działalności jest upowszechnianie kultury i sztuki jest Gminny Ośrodek Kultury. Ośrodek prowadzi wiele zajęć stałych, np. sekcje taneczne, zajęcia teatralne, wokalne, naukę gry na instrumentach, naukę języka angielskiego, warsztaty artystyczne, a także zajęcia typu aerobik czy joga. Ponadto przy Gminnym Ośrodku Kultury działa kilka stowarzyszeń oraz Koło Gospodyń Wiejskich. Cyklicznie organizowane są duże imprezy plenerowe (Dożynki, Dni

KULTURA

⁷ <http://ckrnaklo.pl/>, 01.01.2017.

Świerklańca), czy innego typu: koncerty, kiermasze, warsztaty, spotkania, zabawy, prelekcje, wycieczki i półkolonie, konkursy.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku w Świerklańcu zorganizowano 28 imprez, w których udział wzięło 5,7 tys. osób, działało sześć klubów, w których angażowało się 91 osób oraz 11 grup artystycznych, które miały 220 członków.

W gminie działa także biblioteka publiczna z filią w Nakle Śląskim. W swoim zbiorze w 2015 roku biblioteka posiadała 28,6 tys. książek, z których skorzystało 1,1 tys. czytelników. Gmina posiada także 21 zbiorów elektronicznych (jedyne takie zbiory w powiecie).

Na ambulatoryjną opiekę zdrowotną w gminie składa się opieka podstawowa oraz specjalistyczna. Oferowana jest ona przez Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Świerklańcu i Nakle Śląskim. W ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia placówki te oferują świadczenia:

- lekarza POZ;
- pielęgniarki POZ;
- położnej – wizyty patronażowe;
- pielęgniarki szkolnej;
- z zakresu ginekologii i położnictwa.⁸

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku w gminie udzielono 48,8 tys. porad lekarza POZ i rodzinnego. Przeliczając ten wynik na jednego mieszkańca otrzymuje się 4 porady/osobę. Jest to wartość zbliżona do wyników z takich gmin jak Krupski Młyn czy Tworóg, niższa od wartości dla Ożarówic, ale wyższa od wartości dla Zbrosławic.

OCHRONA ZDROWIA

⁸ <http://przychodnia-swierklaniec.pl/>, 01.01.2017.

Gospodarka gminy

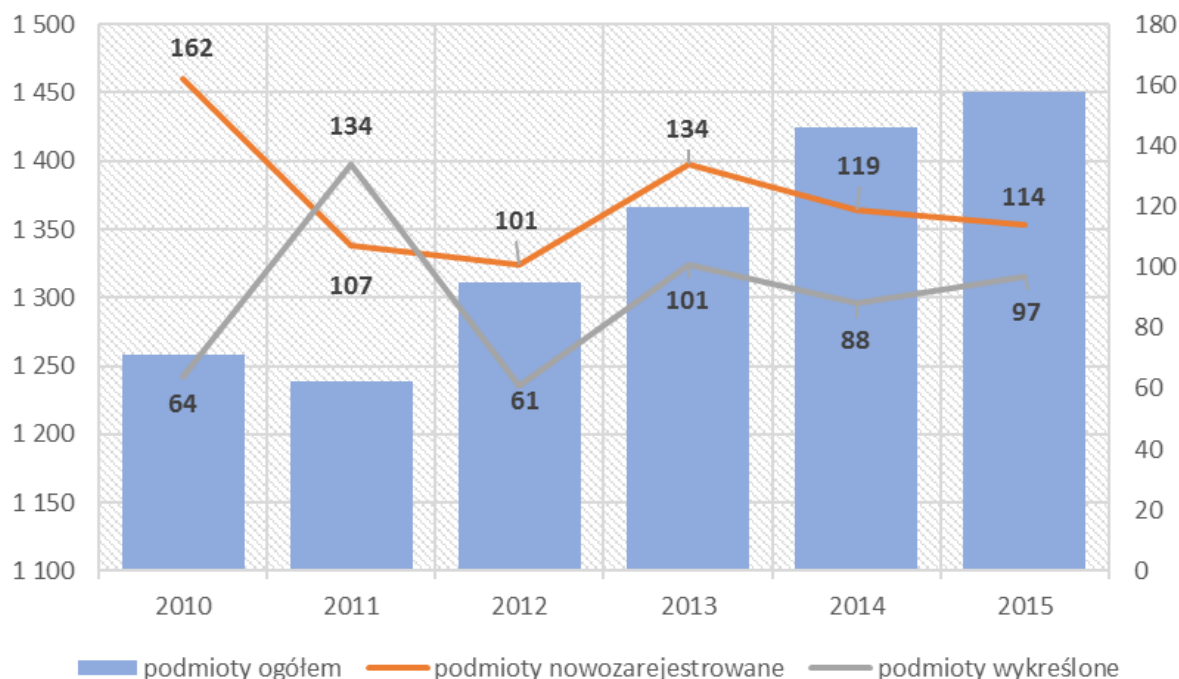
Poziom przedsiębiorczości w gminie Świerklaniec mierzony liczbą podmiotów można ocenić na wysokim poziomie. Według bazy REGON w 2015 roku w gminie funkcjonowało 1450 podmiotów gospodarczych. W 95% przypadków były to mikroprzedsiębiorstwa. W stosunku do 2010 roku liczba podmiotów wzrosła o ponad 15% i razem z takimi gminami jak Tworóg czy Zbrosławice gmina Świerklaniec znalazła się w grupie jednostek powiatu o najszybszym tempie wzrostu liczby przedsiębiorstw.

Analizując ostatnie sześć lat, tylko w 2011 doszło do sytuacji, kiedy liczba podmiotów wykreślonych przewyższyła liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych. W pozostałych przypadkach saldo zawsze charakteryzowało się wartością dodatnią. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2015 roku w gminie wyniosła 96, natomiast w przypadku wykreślonych 82 – były to najwyższe wartości zanotowane w powiecie, co świadczy o stosunkowo dużej fluktuacji wśród przedsiębiorców.

Gmina charakteryzuje się także największą wśród gmin wiejskich powiatu liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (1160 podmiotów w 2015 roku). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców liczba podmiotów w gminie wynosi 98 i jest to najwyższa wartość wskaźnika wśród wszystkich gmin powiatu tarnogórskiego.

Wśród podmiotów funkcjonujących w gminie zdecydowanie dominują przedsiębiorstwa usługowe (72,5% podmiotów). Jednostki budowlane i przedsiębiorstwa przemysłowe stanowią 26,4% wszystkich podmiotów.

Wykres 2 Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON, podmioty nowo zarejestrowane oraz podmioty wykreślone z rejestru w Świerkłańcu w latach 2010-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2015 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnowskich Górach zarejestrowanych było 369 bezrobotnych mieszkańców Świerkłańca. Liczba ta stanowiła prawie 8% ogółu bezrobotnych w powiecie. W stosunku do 2010 roku liczba bezrobotnych spadła o 3,4%. Za wyjątkiem Ożarówic i Tworoga, gdzie zanotowano wzrost liczby bezrobotnych, w Świerkłańcu spadek zarejestrowanych był najniższy w powiecie. Porównując wskaźnik względny, obrazujący odsetek bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym, w gminach wiejskich powiatu (wykluczając Ożarowice) wskaźnik ten przyjmował najniższe wartości.

Wśród bezrobotnych dominują kobiety, jednak ich udział wśród bezrobotnych zarejestrowanych w Świerkłańcu jest najniższy wśród wszystkich gmin w powiecie (zaledwie 51,5%).

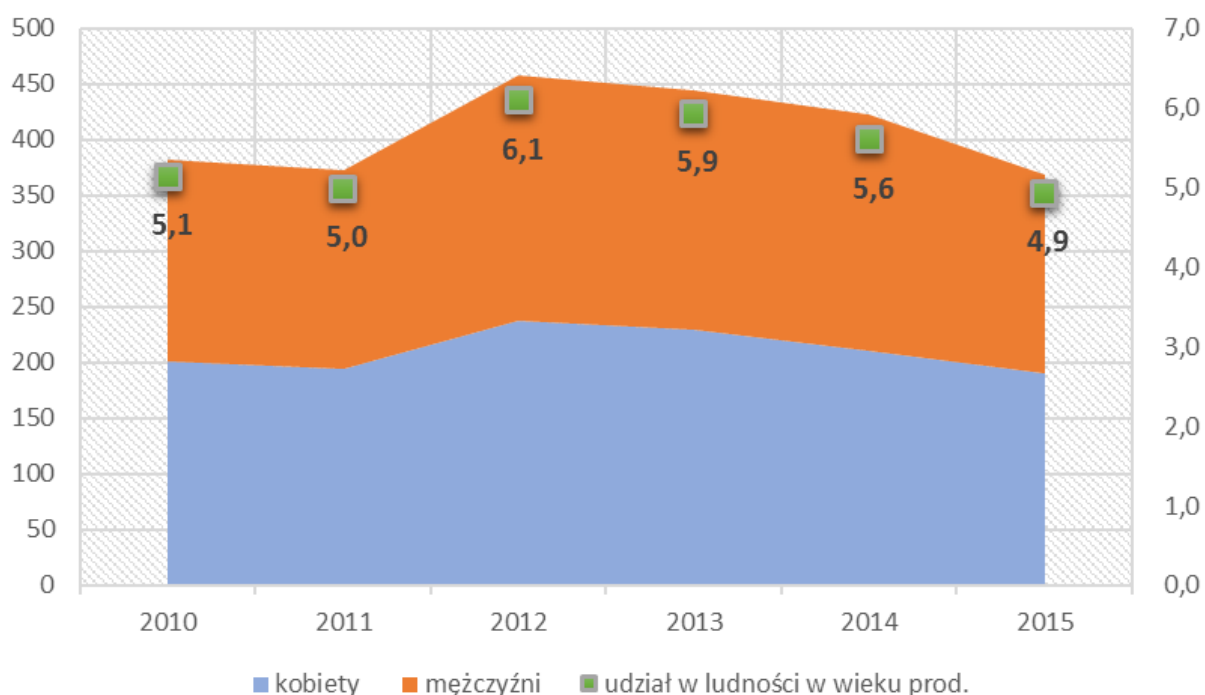
Na 369 bezrobotnych zamieszkałych w gminie Świerklaniec, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnowskich Górach

RYNEK PRACY

zaledwie 67 posiadało prawo do zasiłku – stanowiło to 18,2%. Mimo tak niskiego odsetka osób, które otrzymywały zasiłek, była to najwyższa wartość wśród wszystkich gmin powiatu.

W zakresie aktywizacji zawodowej Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowskich Górach, oprócz standardowych działań, współpracuje także z samorządem. W porozumieniu z Urzędem, w 2015 roku dla osób bez prawa do zasiłku oferowane były prace społecznie użyteczne. Ponadto PUP współpracował z 37 zakładami pracy zlokalizowanymi w Świerkłańcu, a także organizował współpracę doradców zawodowych ze szkołami (Gimnazjum w Świerkłańcu, Zespół Szkół w Nakle Śląskim). W Świerkłańcu działa także punkt informacyjno-doradczy PUP.⁹

Wykres 3 Liczba bezrobotnych w podziale na płeć oraz udział liczby bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w Świerkłańcu w latach 2010-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

⁹ Sprawozdanie z realizacji „Programu promocji zatrudnienia i aktywizacji lokalnego rynku pracy w powiecie tarnogórskim” za rok 2015; PUP Tarnowskie Góry

Ofertę inwestycyjną gminy na koniec 2016 roku stanowiły trzy nieruchomości:

- nieruchomość gruntowa położona w Świerkłańcu, w rejonie ulicy Mrożka (działka zlokalizowana jest w zachodniej części sołectwa Świerklaniec w strefie peryferyjnej, atrakcyjnej) o pow. 0,8516 ha;
- nieruchomość gruntowa położona w Świerkłańcu przy ulicy Damrota (działka zlokalizowana jest w sołectwie Świerklaniec w strefie peryferyjnej, atrakcyjnej) o pow. 0,8862 ha;
- nieruchomość gruntowa, położona w Świerkłańcu przy ulicy Górnej (działki zlokalizowane są w zachodniej części sołectwa Świerklaniec w strefie peryferyjnej, atrakcyjnej – widokowej) o pow. 0,6640 ha.

Infrastruktura i środowisko

Gmina Świerklaniec ze względu na swoje ukształtowanie powierzchni, liczne tereny zielone oraz bogatą historię, jest bardzo atrakcyjnym miejscem do spędzenia czasu wolnego. Główną atrakcją jest Park w Świerkłańcu wraz z licznymi zabytkami¹⁰. Jednak oprócz parku gmina oferuje także inne miejsca historyczne i rekreacyjne.

Oprócz zabytków parkowych w rejestrze zabytków widnieją także:

- budynek sierocińca w Nakle Śląskim (obecnie Dom Pomocy Społecznej dla dzieci), wzniesiony w 1899 roku z inicjatywy hrabiego Łazarza Henckel von Donnersmarck;
- zamek neogotycki z XIX wieku, wraz z założeniem parkowym w Nakle Śląskim;
- ruiny zamku usytuowane w lesie w Orzechu, z ryzalitem i czterema okrągłymi wieżami z XIX wieku.¹¹

¹⁰ Dokładniejszy opis Parku w osobnym rozdziale.

¹¹ Na podstawie informacji Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zamek w Nakle Śląskim udostępnia do zwiedzania kilka pomieszczeń, w których zlokalizowana jest Galeria Śląska, prezentująca zbiory śląskiej sztuki nieprofesjonalnej, będące własnością Stanisława Trefonia. Oprócz wskazanych wyżej, na uwagę zasługują także liczne kapliczki w Nakle Śląskim, Nowym Chechle czy Świerklańcu.

Oprócz spuścizny kulturowej gmina oferuje również możliwość wypoczynku nad Zalewem Nakło-Chechło. Jest to zbiornik wodny o powierzchni ponad 90 ha, usytuowany w środku lasu, utworzony po byłym wyrobisku piasku, a zamieniony w 1973 roku na jezioro. W ciepłe dni jezioro daje możliwość kąpielii, a także skorzystania z atrakcji wodnych, takich jak kajaki, rowery wodne czy żaglówki. Ponadto w wydzielonych miejscach można spróbować sił w wędkarstwie. Wokół zalewu zlokalizowane są pola namiotowe i domki kempingowe, a także wytyczone ścieżki rowerowe.

Ofertę rekreacyjną uzupełniają takie obiekty jak stadiony (LKS Orzech w Nakle Śląskim, stadion w Nowym Chechle, LKS Unia w Świerklańcu czy stadion w Orzechu). W ostatnim z wymienionych miejsc zlokalizowane jest także Orzechowskie Centrum Kultury i Rekreacji. Na uwagę zasługuje także wybudowana w 2006 roku nowoczesna pełnowymiarowa hala gimnastyczna w Nakle Śląskim (przy Zespole Szkół im. Kai Mireckiej). Sala z boiskiem umożliwia uprawianie takich sportów jak piłka ręczna, piłka halowa, siatkówka, koszykówka czy tenis ziemny.

Zaledwie 14% obszaru gminy to grunty zabudowane i zurbanizowane, jednak ze względu na swoje atrakcyjne położenie obszar Świerklańca jest sukcesywnie zabudowywany. W 2015 roku Główny Urząd Statystyczny zinwentaryzował w gminie 3,4 tys. mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 370,9 tys. m². Analizując lata wcześniejsze zauważa się bardzo silną tendencję wzrostową, zarówno w ilości mieszkań, jak i ich powierzchni. W stosunku do 2010 roku liczba mieszkań wzrosła o prawie 10%, natomiast ich łączna

INFRASTRUKTURA
MIESZKANIOWA

powierzchnia o 12,5%. Były to najwyższe wzrosty zanotowane wśród wszystkich gmin powiatu.

Wzrasta także średnia powierzchnia użytkowa mieszkania oraz przeciętna powierzchnia przypadająca na jedną osobę, co świadczy o tym, że budowane są głównie domy jedno i wielorodzinne. W 2015 roku wartości te dla Świerklańca wynosiły odpowiednio 109,4 m² oraz 31,3m²/os. Po gminie Ożarówice były to najwyższe wartości wskaźników zanotowanych w powiecie.

Na obszarze gminy Świerklaniec istnieje dobrze rozwinięty zarówno system dróg, jak i komunikacji publicznej.

Przez gminę przebiega droga krajowa 78, komunikująca obszar głównie z Tarnowskimi Górami i Siewierzem oraz droga wojewódzka 911, łącząca Świerklaniec z Bytomiem, która, nie licząc autostrady A1, jest również główną drogą dojazdową do lotniska Katowice w Pyrzowicach dla mieszkańców Bytomia i okolic.

Ruch na drodze krajowej DK 78 jest stosunkowo wysoki, ale analizując zmiany natężenia w stosunku do 2010 roku można zauważyć, że oddanie do użytkowania autostrady A1 spowodowało nieznaczny spadek ruchu na wybranych odcinkach (Orzech-Świerklaniec oraz Świerklaniec-Pyrzowice). Natężenie ruchu na DW 911 należy do najwyższych w województwie (biorąc pod uwagę badane odcinki) i w przeciwieństwie do poprzedniej drogi, w przypadku tej zaobserwowano na odcinku Tarnowskie Góry – Orzech wzrost obłożenia.

Ponadto sieć komunikacyjną gminy tworzą drogi powiatowe, gminne i wewnętrzne. Łączna długość wszystkich ciągów komunikacyjnych przekracza 62 km.

Przez teren gminy przebiega 13 linii autobusowych i zlokalizowane są 23 przystanki autobusowe. Sieć dróg, połączenia autobusowe i rozmieszczanie przystanków zapewniają dogodny dojazd do wszystkich sołectw, okolicznych miast, a nawet do miasta wojewódzkiego. Przez gminę przebiega ponadto linia Polskiej Komunikacji Samochodowej (PKS) relacji Zawiercie – Tarnowskie Góry

oraz linia kolejowa z kilkoma pociągami kursującymi codziennie, m.in. do ośrodka powiatowego i wojewódzkiego.¹²

Tabela 3 Średni dobowy ruch roczny w punktach pomiarowych na drogach krajowych i wojewódzkich zlokalizowanych w obszarze Świerklańca w 2010 i 2015.

Odcinek drogi krajowej/wojewódzkiej	Oznaczenie drogi	Pomiar 2015 (tys.)	Pomiar 2010 (tys.)
Tarnowskie Góry (DW 908) - Orzech	DK 78	15,4	15,2
Orzech - Świerklaniec	DK 78	11,5	12,6
Świerklaniec - Pyrzowice	DK 78	5,1	7,8
Świerklaniec (DK 78) – gr. m. Piekary Śląskie	DW 911	13,6	14,3

Źródło: <http://www.gddkia.gov.pl/> 27.04.2016, 23.05.2016.

Infrastruktura komunalna i ochrony środowiska obejmuje zarówno kwestie związane z dostarczaniem wody, odbiorem i oczyszczaniem ścieków, jak i gospodarką odpadami. Prawidłowe funkcjonowanie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz kwestia zarządzania oczyszczalnią ścieków leżą w gestii Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Świerklańcu, natomiast organizacja zbiórki odpadów należy do zadań Urzędu Gminy.

Gmina jest bardzo dobrze pokryta siecią wodociągową. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku długość sieci w Świerklańcu wynosiła 56,3 km, co daje największą jej gęstość wśród gmin wiejskich powiatu (zaraz po Ożarowicach) i powoduje, że 100% ludności Świerklańca ma do niej dostęp.

W przypadku sieci kanalizacyjnej tylko 38,2% ludności w 2015 roku miało do niej dostęp (jedna z najniższych wartości w powiecie). Długość sieci w analizowanym okresie wynosiła 34,9 km i dzięki realizowanym inwestycjom

INFRASTRUKTURA
KOMUNALNA
I OCHRONY
ŚRODOWISKA

¹² Strategia Rozwoju Turystyki w Gminie Świerklaniec na lata 2013-2020.

jej długość sukcesywnie wzrasta (w stosunku do 2010 roku zanotowano wzrost o ponad połowę).

System gromadzenia i unieszkodliwiania ścieków w gminie dopełnia oczyszczalnia ścieków LEMNA, która została wybudowana w latach 1998-2000. Jest to oczyszczalnia hydrobotaniczna, typu wodno-roślinnego. System oczyszczania ścieków w obiekcie oparty jest na naturalnych reakcjach biologicznych w systemie tlenowym i beztlenowym. W 2013 roku zlecono projekt przebudowy obiektu na oczyszczalnię mechaniczno-biologiczną i podjęto się modernizacji obiektu.¹³

Na terenie Gminy Świerklaniec nie ma możliwości przetwarzania odpadów komunalnych. Wszystkie odpady są odbierane i zagospodarowane przez podmiot posiadający stosowne zezwolenia. W 2014 roku utworzono w gminie PSZOK (Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych). Operatorem jest Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Świerklańcu. Punkt przyjmuje odpady biodegradowalne, wielkogabarytowe, segregowane, przeterminowane leki, chemikalia, zużyte baterie oraz zużyty i sprzęt elektryczny i elektroniczny. Ponadto punkty zbiórki odpadów wielkogabarytowych rozmieszczone są w sołectwach. Zbiórki mobilne organizowane są w przypadku odpadów niebezpiecznych oraz zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Według danych za 2015 rok poziom recyklingu w gminie wyniósł 21,7% (mniej niż w 2014 roku – 27,57%).¹⁴

Prawie połowę powierzchni gminy (43,3%) stanowią lasy z przewagą borów sosnowych. Teren gminy Świerklaniec obfituje w wiele gatunków roślin, spotkać tu można gatunki objęte częściową oraz całkowitą ochroną. Ponadto, jak już opisano wcześniej, w obszarze gminy zlokalizowane są dwa parki spacerowo-wypoczynkowe o łącznej powierzchni 167,6 ha oraz inne tereny zieleni.

POTENCJAŁ
ŚRODOWISKOWY

¹³ <http://www.zwik-s.pl/>

¹⁴ Analiza stanu gospodarowania odpadami za 2015 r., Analiza stanu gospodarowania odpadami za 2014 r.; www.swierklaniec.i-gmina.pl/bip

Na terenie gminy znajdują się także dwa duże zbiorniki wodne: Kozłowa Góra oraz Nakło-Chechło (opisany wcześniej). Zbiornik Kozłowa Góra wybudowany został w latach 1935-1939 dla celów militarnych i stanowił element systemu umocnień stałych i polowych (np. schrony bojowe, zapory przeciwczołgowe, stanowiska artylerii) Obszaru Warownego „Śląsk”. Po II Wojnie Światowej, w efekcie niedoborów wody w okolicy, zbiornikowi nadano funkcję rezerwuaru wody pitnej wodociągowej. Nad zbiornikiem wiele gatunków ptaków ma swoje stanowiska lęgowe, stąd znalazł się ona na liście ostoi ptaków o znaczeniu krajowym.¹⁵

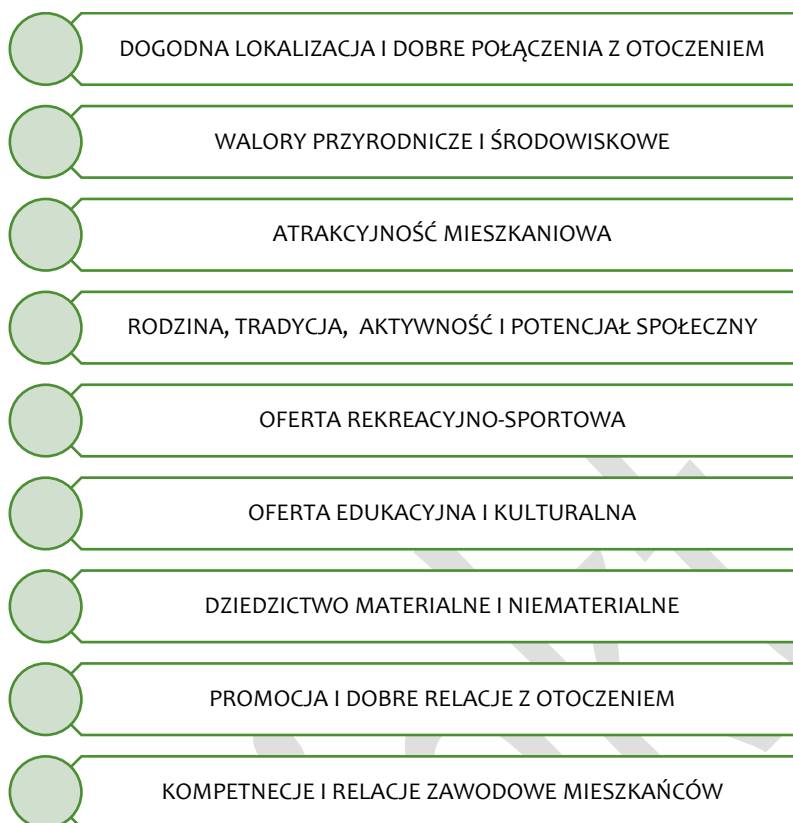
Ocena potencjałów i problemów rozwojowych gminy

W oparciu o przeprowadzaną analizę danych ilościowych, opisujących potencjały i bariery rozwojowe Gminy Świerklaniec oraz opierając się na przeprowadzanych badaniach jakościowych, w tym ankietach, warsztatach strategicznych oraz wywiadach bezpośrednich z liderami samorządowymi oraz mieszkańcami, wskazać można pozytywne wyróżniki oraz negatywne cechy charakteryzujące gminę. Wśród pozytywnych wyróżników gminy wymienić można czynniki związane z położeniem gminy, walorami środowiska, zasobem społeczno-kulturowym i kapitałem ludzkim.

CECHY
POZYTYWNE
WYRÓZNIAJĄCE
GMINĘ
ŚWIERKLANIEC

Rysunek 3 Kluczowe wyróżniki Gminy Świerklaniec.

¹⁵ <http://www.gornyslask.net.pl/r/swierklaniec-zespol-parkowy/>.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Wśród głównych bolączek, niedostatków oraz problemów gminy badani wskazali m.in. zagadnienia związane ze znacznymi obciążeniami środowiska, niską jakością infrastruktury technicznej, braki w dostępie do wysokiej jakości infrastruktury oświatowej, niedostosowanie usług społecznych do potrzeb starzejącego się społeczeństwa. Wśród zidentyfikowanych wyzwań stojących przed gminą wymieniano potrzebę poprawy efektywności zarządzania publicznego oraz zarządzania Parkiem w Świerkłańcu.

BRAKI
I PROBLEMY
GMINY
ŚWIERKLANIEC
W OPINII
MIESZKAŃCÓW

Rysunek 4 Kluczowe braki i problemy gminy Świerklaniec.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Na podstawie przeprowadzonej wśród mieszkańców ankiety można stwierdzić, że generalna ocena jakości życia w gminie jest pozytywna.

Najlepiej ocenianymi aspektami życia w gminie są:

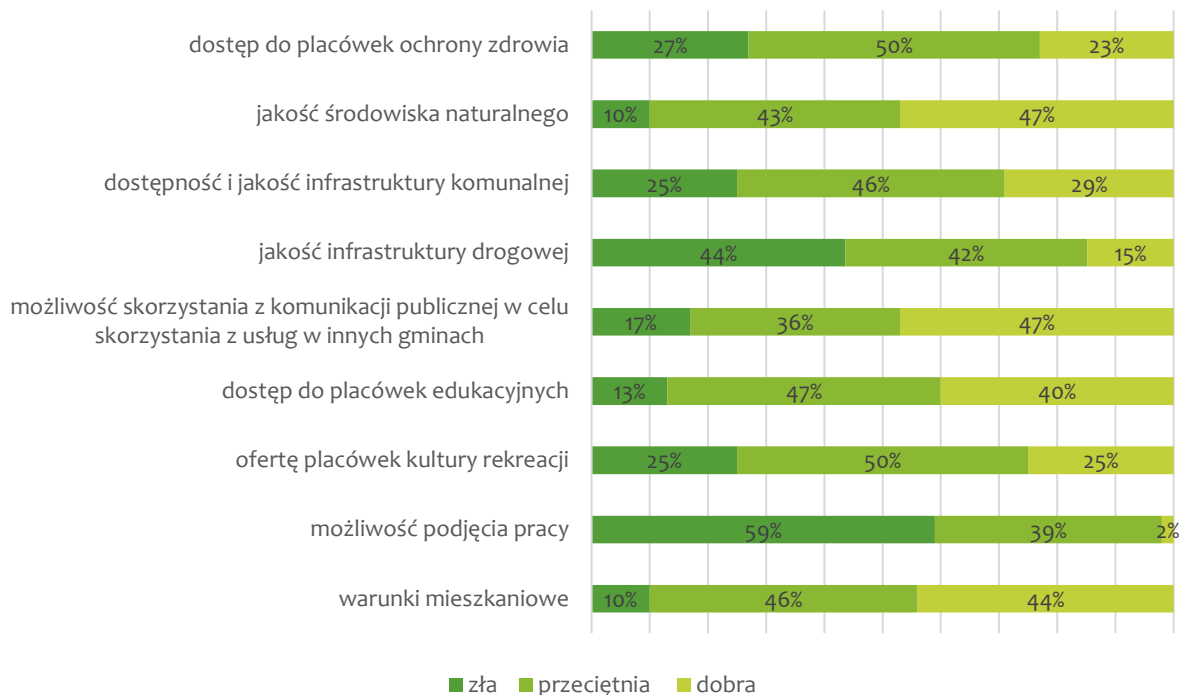
- jakość środowiska naturalnego,
- dogodny dostęp do komunikacji publicznej, np. w celu skorzystania z usług w innych gminach,
- warunki mieszkaniowe.

Do kategorii ocenianych przez mieszkańców negatywnie zaliczyć należy:

- możliwość podjęcia pracy,
- jakość infrastruktury drogowej.

OCZEKIWANIA
MIESZKAŃCÓW

Wykres 4 Ocena jakości życia w gminie Świerklaniec w % udzielonych odpowiedzi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań własnych - ankietowych.

W zakresie głównych problemów w sferze infrastrukturalnej i technicznej główne potrzeby wynikają z wysokiej skali problemów dotyczących:

- braków w infrastrukturze wodno-kanalizacyjnej,
- złego stanu dróg i chodników,
- braku ścieżek rowerowych.

Potrzebami postulowanymi przez mieszkańców są ponadto: podjęcie działań w zakresie poprawy bezpieczeństwa na drogach publicznych oraz poprawa jakości powietrza.

W sferze społecznej głównymi problemami, a co za tym idzie wyzwaniem, są: potrzeba rozwoju współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi, a mieszkańcami oraz emigracja młodych. Istotną potrzebą jest również rozwój infrastruktury edukacyjnej oraz opiekuńczej dla dzieci (brak miejsc w przedszkolu i żłobku).

Do głównych potrzeb w zakresie rozwoju usług świadczonych w gminie zaliczono:

- usługi oświatowe i edukacyjne (np. żłobek, przedszkole, szkoła),

- usługi zdrowotne,
- rekreacyjne, sportowe i wypoczynkowe (obiekty, urządzenia),
- usługi rozrywkowe (np. klub, dyskoteka).

1.3 WIZJA ROZWOJU GMINY ŚWIERKLANIEC

Wizja rozwoju Świerklańca została sformułowana przy uwzględnieniu założenia, że strategiczne przemiany w gminie mogą zostać osiągnięte w horyzoncie czasowym sięgającym 2030 roku. Prezentowana wizja zawiera najbardziej pożądane stany i wartości, do których należy dążyć w trakcie realizacji Strategii, a jednocześnie takie, na których oparty może zostać rozwój gminy i jej mieszkańców.

Wizję opracowano w partnerstwie z podmiotami lokalnymi, w oparciu o analizę wewnętrznego potencjału gminy oraz procesów zachodzących w jej otoczeniu. W trakcie kreowania wizji uwzględniono następujące założenia:

- wizja to zbiór pozytywnych stanów i procesów pożądanych przez podmioty zainteresowane rozwojem gminy,
- wizja jest obrazem przyszłości gminy, cechującym się wewnętrzną synergią – składa się więc ze stanów i procesów komplementarnych względem siebie, wzajemnie się wspomagających i napędzających (lub co najmniej niekolidujących),
- zamierzenia zawarte w wizji wzmacniają motywację podmiotów lokalnych do włączania się w procesy rozwoju gminy, podejmowania działań na rzecz rozwoju swoich społeczności lokalnych i całego Świerklańca, a także zachęcają podmioty w otoczeniu do realizowania swoich planów na terenie Świerklańca,
- na wizję składają się zapisy ambitne, prowadzące do wyraźnej zmiany sytuacji gminy, a równocześnie realne; wizja odzwierciedla więc zbiór zamierzeń możliwych do osiągnięcia, na rzecz których będą działać różne podmioty lokalne.

WIZJA
ROZWOJU
GMINY –
ISTOTA
I ZNACZENIE
DLA STRATEGII

Wizję można uznać za oś, wokół której konstruowana jest cała Strategia. W szczególności, wizja stanowi podstawę dla wypracowania priorytetów i celów rozwoju lokalnego.

Rozwój Świerklańca opierać się może na niewątpliwych, wysokiej jakości potencjałach, związanych z warunkami zamieszkania, historią i tradycjami, wartościami wynikającymi z aktywności różnych podmiotów lokalnych. Wizja rozwoju gminy Świerklaniec została sformułowana przy uwzględnieniu następujących wymiarów i zasad rozwoju:

- spójność społeczna i integracja mieszkańców,
- kapitał ludzki – wiedza, kreatywność, przedsiębiorczość,
- gospodarka – biznes lokalny, atrakcyjność dla inwestorów, konkurencyjność struktury gospodarczej, sieci współpracy biznesowej, samorząd gospodarczy,
- jakość zamieszkania – usługi publiczne i komercyjne, jakość przestrzeni,
- rozwój zrównoważony – zachowywanie i wykorzystywanie wartości przyrodniczych i kulturowych gminy,
- rozwój zintegrowany – spójność funkcji realizowanych w gminie,
- pozycja gminy w otoczeniu i relacje z innymi ośrodkami,
- spójność przestrzenna w ujęciu wewnętrznym i zewnętrznym.

O Świerklańcu w 2030 roku będzie można powiedzieć, że jest to gmina:

- którą cechuje harmonijny i zrównoważony rozwój, opierającą swoją przyszłość na spójnym, skoordynowanym, bezkolizyjnym, wzajemnie wspomagającym się rozwoju gospodarki, turystyki i rekreacji oraz mieszkalnictwa;
- o zróżnicowanej strukturze gospodarczej, której podstawą jest przedsiębiorczość mieszkańców oraz firmy mikro, małe i średnie, z obecnością przedsiębiorstw rozwijających się w oparciu o szeroko rozumiane innowacje; Świerklaniec jest także miejscem interesującym dla inwestorów respektujących zasady rozwoju zrównoważonego i tworzących miejsca pracy dla mieszkańców gminy; Świerklaniec cechują korzystne warunki dla rozwoju

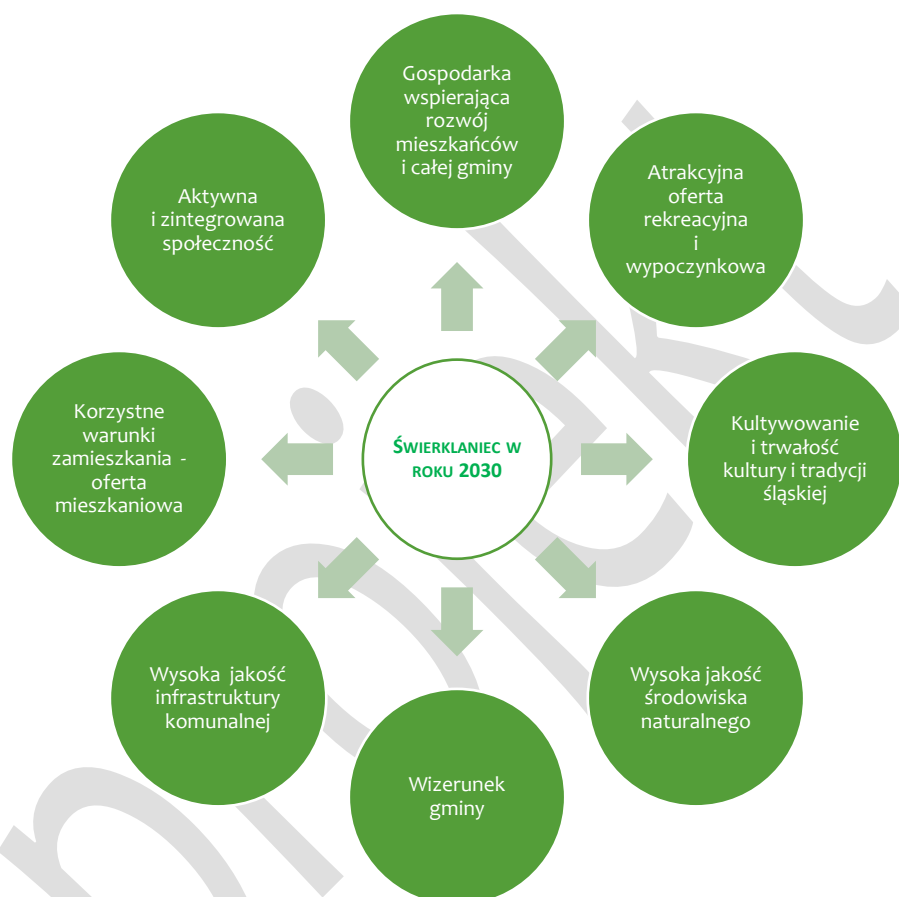
lokalnej przedsiębiorczości i wysoka atrakcyjność inwestycyjna, co wynika z bliskości rynków zbytu w Aglomeracji Śląskiej, walorów przyrodniczych i kulturowych, pozwalających rozwijać unikatowe działalności gospodarcze, poziomu wyposażenia infrastrukturalnego, dobrego przygotowania przestrzeni dla inwestorów oraz ich zindywidualizowanej obsługi, a także kompetencji i etosu pracy mieszkańców;

- w której zamieszkują osoby o kwalifikacjach dostosowanych do potrzeb rynku pracy, stale je podnoszące, kształtujące się w specjalnościach wspomagających gospodarczy rozwój gminy;
- stanowiącej jedno z ulubionych miejsc spędzania wolnego czasu przez mieszkańców województwa śląskiego, obszar gdzie można spotkać się z wyjątkową historią Śląska – prezentowaną w Parku w Świerklańcu – oraz kulturą regionu, pielęgnowaną przez mieszkańców; miejsce o atrakcyjnej ofercie w zakresie turystyki i rekreacji rodzinnej, edukacyjnej, aktywnej, w tym wykorzystującej naturalne walory gminy; jednym z powodów odwiedzin gminy stanie się dostępność lokalnych produktów pochodzących z gminy lub obszaru *Białego Śląska*;
- będącej ośrodkiem aktywnej i skonsolidowanej wokół Strategii społeczności lokalnej, cechującej się przedsiębiorczością i kreatywnością, zaangażowaniem w działania na rzecz gminy i swojego miejsca zamieszkania, a jednocześnie kultywującej śląskie tradycje;
- tętniącej życiem, w której odbywają się cykliczne bądź okazjonalne imprezy kulturalne i rozrywkowe oraz rekreacyjne, wzmacniające atrakcyjność Świerklańca dla turystów oraz wspierające dalszą integrację mieszkańców;
- w której osiedlają się nowi mieszkańcy, zarówno rodziny, jak i osoby w wieku poprodukcyjnym, poszukujące spokoju na obrzeżach Aglomeracji Górnośląskiej, z dogodnymi możliwościami korzystania z infrastruktury komunalnej oraz usług publicznych w gminie i jej otoczeniu;
- funkcjonującej w układzie komplementarnym z innymi miastami i gminami *Białego Śląska*, biorącej udział w realizacji wspólnych projektów

infrastrukturalnych i organizacyjnych, a także uczestniczącej w sieciach współpracy łączących różne podmioty z obszaru;

→ o silnym i wyrazistym wizerunku w otoczeniu, zwłaszcza w aspekcie oferty spędzania czasu wolnego oraz jakości zamieszkania.

Rysunek 5 Filary wizji rozwoju gminy Świerklaniec.

Źródło: Opracowanie własne.

1.4 PRIORYTETY, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE GMINY ŚWIERKLANIEC

Wykonana diagnoza sytuacji gminy oraz konsultacje z podmiotami lokalnymi umożliwiły sformułowanie – w kontekście zapisów wizji – trzech priorytetów rozwoju. Przyjęto priorytety w następujących sferach:

→ **ŚWIERKLANIEC – GMINA SZANS,**

PRIORYTETY
ROZWOJU GMINY
ŚWIERKLANIEC

→ ŚWIERKLANIEC – ENERGIA ROZWOJU,

→ ŚWIERKLANIEC – POZYCJA W OTOCZENIU.

Wymienione priorytety należy postrzegać jako synergiczną wiązkę. Działania podejmowane w ich ramach powinny się wzajemnie wspomagać. Należy zaznaczyć, że wprowadzona kolejność nie ma charakteru hierarchicznego, a jedynie porządkujący. Każdy z priorytetów ma taką samą wartość dla rozwoju i przyszłości gminy.

ŚWIERKLANIEC – GMINA SZANS O atrakcyjności gminy dla mieszkańców, zwłaszcza tych, którzy w najsilniejszy sposób wpływać mogą na kreowanie rozwoju lokalnego, decydują możliwości realizacji oczekiwań i aspiracji. Fundamentem myślenia strategicznego jest zatem tworzenie wszechstronnych warunków dla wzmacniania kompetencji i kwalifikacji mieszkańców, podejmowania przez różne podmioty lokalne aktywności wpływających pozytywnie na rozwój gminy, znajdowania partnerów dla realizacji innowacyjnych przedsięwzięć, a także przyciągania z otoczenia podmiotów mogących zasilać proces rozwoju lokalnego.

ŚWIERKLANIEC – ENERGIA ROZWOJU W perspektywie strategicznej o rozwoju gminy zadecydują podmioty o nowoczesnych strukturach, wykorzystujące nowoczesne technologie, nie bojące się wdrażania innowacji. Cechy te nie odnoszą się tylko do firm – zmieniających lokalną strukturę gospodarczą - ale także do podmiotów sektora samorządowego i obywatelskiego. Gmina dąży zarówno do rozwoju wewnętrznego, jak również włączania w struktury w otoczeniu.

Wzmacnianie otwartości gminy, podnoszenie nowoczesności struktury gospodarczej, poszerzanie zdolności do elastycznego dostosowywania się do coraz dynamiczniej zmieniających się warunków w otoczeniu wymaga oparcia rozwoju lokalnego na wykwalifikowanych kadrach. Oprócz typowo fachowych

kwalifikacji, niezbędnych dla realizacji karier zawodowych, wskazane jest budowanie nowych wzorców zachowań, koncentrujących się wokół przedsiębiorczości, innowacyjności, samorządności, świadomości ekologicznej itp.

Uwarunkowania naturalne, bogata historia i cenne zabytki oraz usytuowanie gminy w regionie (bliskie sąsiedztwo dużych ośrodków miejskich) wskazują, że jednymi z najbardziej uzasadnionych kierunków rozwoju są turystyka i rekreacja. Wszelkie procesy rozwoju uwzględniać muszą zasady rozwoju zrównoważonego.

ŚWIERKLANIEC Gmina Świerklaniec chce opierać swój rozwój na dalszym
– POZYCJA budowaniu i zacieśnianiu partnerskich powiązań z otoczeniem.
W OTOCZENIU Dotyczy to zarówno bezpośredniego sąsiedztwa gminy, jak również współpracy w ramach *Białego Śląska* oraz współpracy z Aglomeracją Górnośląską.

Wizja rozwoju społeczno-ekonomicznego uwzględnia potencjał gminy i jej usytuowanie. Świerklaniec powinien stawać się ośrodkiem komplementarnym dla struktury gospodarczej regionu i wpisywać się w spektrum produktów i usług w otoczeniu działaniami o charakterze unikatowym czy wręcz niszowym. Takie podejście stanowi wyraz chęci budowania własnego rozwoju poprzez służenie otoczeniu (zwłaszcza województwu śląskiemu), a równocześnie zajęcie w nim miejsca jednego z niezbędnych ogniw kooperacji. Z kreowaniem pozycji w otoczeniu wiąże się także zagadnienie kształtowania wizerunku gminy – mieszkaniowego, turystycznego, inwestycyjnego.

W odniesieniu do trzech wskazanych priorytetów zostały sformułowane cele strategiczne. Cele odzwierciedlają konkretne wartości (stany lub procesy),

CELE
STRATEGICZNE I
CELE OPERACYJNE –
ISTOTA I ZNACZENIE
W STRATEGII

które powinny zostać osiągnięte dla realizacji zdefiniowanej wizji rozwoju gminy.

Dla celów strategicznych sformułowano następnie cele operacyjne, stanowiące ich uszczegółowienie i umożliwiające przejście do odpowiednich przedsięwzięć i programów rozwoju.

C1. Szerokie możliwości podejmowania przez mieszkańców działań społecznych i ekonomicznych.

CEL STRATEGICZNY
1 – PRIORYTET
ŚWIERKLANIEC
GMINA SZANS

C1.1 Dostęp mieszkańców do usług publicznych i rynkowych wspierających rozwój indywidualny i rozwój rodzin.

C1.2 Wysoki poziom integracji społeczności lokalnej oraz zaangażowania w inicjatywy społeczne.

C1.3 Atrakcyjność przestrzeni publicznych wspierająca codzienną integrację mieszkańców.

C1.4 Otwartość władz lokalnych na włączanie podmiotów lokalnych w rozwój lokalny.

C2. Wykorzystywany dla celów ekonomicznych – zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju – przedsiębiorczy, środowiskowy i kulturowy potencjał gminy.

CEL STRATEGICZNY
2 – PRIORYTET
ŚWIERKLANIEC –
ENERGIA ROZWOJU

C2.1 Wysoka jakość kapitału ludzkiego, wspierająca rozwój gospodarczy gminy.

C2.2 Rozwinięty sektor przedsiębiorstw lokalnych zagospodarowujących potencjały gminy.

C2.3 Rozwój funkcji usługowych skoncentrowanych wokół Parku w Świerklańcu.

C2.4 Ograniczenie negatywnego wpływu gospodarki i mieszkalnictwa na środowisko naturalne.

C3. Atrakcyjna, wykorzystująca atuty środowiskowe i lokalizacyjne gminy, oferta skierowana do potencjalnych mieszkańców, inwestorów i odwiedzających

CEL STRATEGICZNY
3 – PRIORYTET
ŚWIERKLANIEC –
POZYCJA W
OTOCZENIU

C3.1 Atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu, opierająca się na specyfice dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego gminy.

C3.2 Nowoczesność infrastruktury technicznej, dostęp do usług w gminie lub w otoczeniu, tworzące korzystne warunki dla rozwoju mieszkalnictwa.

C3.3 Wysoka jakość środowiska naturalnego i dbałość o jego zasoby.

C3.4 Wizerunek gminy rozpoznawalny i pozytywnie kojarzony przez mieszkańców Metropolii Silesia, gmin Białego Śląska i regionu.

1.5 KLUCZOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE

Wdrożenie Strategii Rozwoju dla Gminy Świerklaniec odbywać się będzie poprzez realizację przedsięwzięć – działań i projektów – przyczyniających się do osiągnięcia postawionych celów strategicznych i celów operacyjnych. Projekty to przedsięwzięcia, które obejmują ściśle określony, spójny cykl zadań finalizowany przez z góry założony efekt. Projekty mają więc swój punkt startu, jak też punkt, który uznawany jest za ich zakończenie. W większości, projekty wymagają po ich zakończeniu podejmowania działań ciągłych, przyczyniających się do podtrzymywania efektów przedsięwzięcia oraz skutecznego wykorzystywania udogodnień, które przez projekt są tworzone na rzecz społeczności lokalnej. Działania rozumiane są jako aktywności ciągłe, powtarzalne, podtrzymywane w dłuższym okresie.

PRZEDSIĘWZIĘCIA
– PROJEKTY I
DZIAŁANIA

Sformułowano 29 przedsięwzięć (stanowiących pojedyncze projekty, zadania lub ich grupy) na rzecz strategicznego rozwoju gminy Świerklaniec, które składają się na cztery wiązki:

LISTA
PRZEDSIĘWZIĘĆ
STRATEGICZNYCH

Wiązka 1 – Integracja i aktywizacja mieszkańców

- P1. Stworzenie centrum integracyjnego NGO.
- P2. Uniwersytet Trzeciego Wieku.
- P3. Dni gminy w sołectwach.
- P4. Międzysołeckie zawody sportowe.

- P5. Wzrost dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, m.in. poprzez budowę przedszkola w Nowym Chechle oraz wydłużenie godzin pracy istniejących przedszkoli.

Wiązka 2 – Gospodarka Świerklańca

- P6. Integracja przedsiębiorców poprzez powołanie Gminnego Klubu Przedsiębiorcy.
- P7. Przygotowanie i wdrożenie Gminnego Programu Aktywizacji Bezrobotnych.

Wiązka 3 – Świerklaniec – dobre miejsce do zamieszkania

- P8. Przygotowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe.
- P9. Wprowadzenie Karty Mieszkańca – zniżki rabaty.
- P10. Budowa gminnej biblioteki.
- P11. Budowa boiska wielofunkcyjnego w Nakle Śląskim.
- P12. Ekologia w Gminie - kompleksowa polityka ekologiczna gminy w zakresie likwidacji dzikich wysypisk
- P13. Ekologia w Gminie - kompleksowa polityka ekologiczna gminy w zakresie spalania ekologicznego, ograniczenia niskiej emisji (w tym dotacje dla mieszkańców gminy) oraz realizacja projektu „Słoneczna Gmina” – instalacje fotowoltaiczne i solarne dla mieszkańców.
- P14. Opracowanie i wdrożenie Lokalnego Programu Rewitalizacji.
- P15. Modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.
- P16. Poprawa jakości dróg, w tym przebudowa ul. Młyńskiej oraz Głównej i Stabińskiego oraz poprawa bezpieczeństwa ruchu pieszych w sołectwach.
- P17. Budowa nowej infrastruktury oświetleniowej, opartej o OZE na terenie Gminy Świerklaniec.
- P18. Budowa parkingów.
- P19. Rewitalizacja zbiornika Kozłowa Góra.

- P20. Dostęp do Internetu szerokopasmowego w szkołach oraz dla mieszkańców w ramach programu Polska Cyfrowa do roku 2020.
- P21. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, w tym Urzędu Gminy, budynku Gimnazjum, OSP wraz z poprawą jakości i estetyki otoczenia.
- P22. Doposażenie jednostek OSP w Gminie Świerklaniec.

Wiązka 4 – Świerklaniec dla turystów

- P23. Wykreowanie Produktu Markowego Gminy - Park Świerklaniecki.
- P24. Rewitalizacja zespołu pałacowo-parkowego, w tym zabytkowych obiektów folwarcznych zlokalizowanych na terenie Parku w Świerklańcu.
- P25. Remont dachu Pałacu Kawalera łącznie z remontem portalu wejściowego.
- P26. Rewitalizacja budynków po byłym PGR zlokalizowanych w Nakle Śląskim.
- P27. Świerklaniecki Quest.
- P28. Utworzenie Regionalnej Izby Śląskiej.
- P29. Budowa systemu ścieżek rowerowych – łączących atrakcje, sołectwa.

Dla każdego z przedsięwzięć określono rangę uwzględniającą wagę i horyzont realizacji w układzie; oznaczono to kolejnymi literami alfabetu od A do D, w następujący sposób:

SPOSÓB OPISU
PRZEDSIĘWZIĘĆ

- A. – wstępna faza wdrażania, natychmiastowe podjęcie działań w ramach przedsięwzięcia i ich możliwie szybkie wdrażanie (przedsięwzięcie warunkujące uruchomienie innych działań i sukces wdrożenia całej Strategii) do 2020 roku,
- B. – realizacja w drugiej fazie wdrażania Strategii, w horyzoncie krótkim po 2020 roku,
- C. – przedsięwzięcia, które powinny być realizowane permanentnie, w całym horyzoncie objętym przez Strategię,
- D. – przedsięwzięcia fakultatywne, które mogą zostać podjęte wraz z pojawieniem się rezerw ludzkich, finansowych, organizacyjnych.

W kolejnej tabeli wyszczególniono przedsięwzięcia strategiczne opisane z uwzględnieniem następujących informacji:

- i. nazwa przedsięwzięcia,
- ii. główny cel operacyjny realizowany dzięki wdrożeniu przedsięwzięcia,
- iii. inne cele operacyjne realizowane dzięki wdrożeniu przedsięwzięcia,
- iv. typ przedsięwzięcia:
 - K – koncepcyjny,
 - I – infrastrukturalno-przestrzenny,
 - O – instytucjonalny, organizacyjny
 - P – promocyjno-informacyjny,
 - A – analityczno-badawczy,
 - E – edukacyjny,
 - W – wydarzenia, akcje, imprezy,
- v. sektory zaangażowane w realizację przedsięwzięcia,
- vi. główny miernik realizacji przedsięwzięcia (mierniki związane wprost z celami przedsięwzięcia lub technicznym charakterem projektów),
- vii. ranga i chronologia przedsięwzięcia – oceniona za pomocą opisanej powyżej skali od A do D.

Tabela 4 Przedsięwzięcia wdrażające cele Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec do 2030 roku.

Nazwa przedsięwzięcia	Główny realizowany cel strategiczny	Inne realizowane cele	Charakter* przedsięwzięcia	Sektory zaangażowane w realizację przedsięwzięcia	Główny miernik realizacji przedsięwzięcia	Ranga przedsięwzięcia*
Wiązka 1 – INTEGRACJA I AKTYWIZACJA MIESZKAŃCÓW						
P1. Stworzenie centrum integracyjnego NGO	C1.2.,	C1.3., C1.4.,	K, I, O,	organizacje pozarządowe, samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> liczba organizacji pozarządowych działających w ramach centrum, liczba wspólnych projektów, inicjowanych przez organizacje integrowane przez centrum 	B
P2. Uniwersytet Trzeciego Wieku	C1.2.,	C1.1.,	K, O, E, W,	organizacje pozarządowe, samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób uczestniczących w zajęciach Uniwersytetu, liczba zajęć/godzin realizowanych w ramach Uniwersytetu 	B
P3. Dni gminy w sołectwach	C1.2.,	C1.3., C1.4., C3.4.,	W,	organizacje pozarządowe, samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> liczba uczestników imprez 	C

* charakter przedsięwzięcia: K – koncepcyjny, I – infrastrukturalno-przestrzenny, O – instytucjonalny, organizacyjny, P – promocyjno-informacyjny, A – analityczno-badawczy, E – edukacyjny, W – wydarzenia, akcje, imprezy

* A – przedsięwzięcie podstawowe, wskazane do podjęcia natychmiastowego lub w możliwie krótkim horyzoncie do 2020 roku; B – przedsięwzięcie rekomendowane do podjęcia w drugiej fazie wdrażania Strategii po 2020; C – przedsięwzięcie, które powinno być realizowane permanentnie, w całym horyzoncie objętym przez Strategię; D – przedsięwzięcie fakultatywne, które może zostać podjęte wraz z pojawieniem się rezerw finansowych bądź organizacyjnych.

Nazwa przedsięwzięcia	Główny realizowany cel strategiczny	Inne realizowane cele	Charakter* przedsięwzięcia	Sektory zaangażowane w realizację przedsięwzięcia	Główny miernik realizacji przedsięwzięcia	Ranga przedsięwzięcia*
P4. Międzysołeckie zawody sportowe	C1.2.	C.3.1, C.3.4	W,	organizacje pozarządowe, samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> liczba uczestników imprez 	C
P5. Wzrost dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, m.in. poprzez budowę przedszkola w Nowym Chechle oraz wydłużenie godzin pracy istniejących przedszkoli	C1.1.	C1.4.,	O.I, E	samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> czas otwarcia publicznych placówek przedszkolnych 	A

Wiązka 2 – GOSPODARKA ŚWIERKLAŃCA

P6. Integracja przedsiębiorców poprzez powołanie Gminnego Klubu Przedsiębiorcy	C2.2.,	C1.2., C1.4., C3.4.,	O,	biznes, samorząd, organizacje pozarządowe,	<ul style="list-style-type: none"> liczba przedsiębiorców działających w ramach Klubu 	B
P7. Przygotowanie i wdrożenie Gminnego Programu Aktywizacji Bezrobotnych	C2.1.,	C1.2., C1.4.,	K, A,	samorząd, biznes,	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób podejmujących pracę w wyniku realizacji programu 	A

Wiązka 3 – ŚWIERKLANIEC – DOBRE MIEJSCE DO ZAMIESZKANIA

Nazwa przedsięwzięcia	Główny realizowany cel strategiczny	Inne realizowane cele	Charakter* przedsięwzięcia	Sektory zaangażowane w realizację przedsięwzięcia	Główny miernik realizacji przedsięwzięcia	Ranga przedsięwzięcia*
P8. Przygotowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe	C3.2.,	C3.4.,	I,	samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba nowych mieszkań wybudowanych na przygotowanych terenach 	A
P9. Wprowadzenie Karty Mieszkańca – zniżki, rabaty	C1.1.,	C.2.2	O,	samorząd, biznes,	<ul style="list-style-type: none"> • liczba ofert dla mieszkańców w ramach karty mieszkańca 	B+C
P10. Budowa gminnej biblioteki	C1.1.,	C2.1., C3.2.,	I,	samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba czytelników, wielkość księgozbioru w bibliotece 	B
P11. Budowa boiska wielofunkcyjnego w Nakle Śląskim	C1.1.	C.3.1, C.3.4	I,	samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba korzystających 	A
P12. Ekologia w Gminie - kompleksowa polityka ekologiczna gminy w zakresie likwidacji dzikich wysypisk	C3,2, C3.3	C1.1., C1.3.,	K, O, P, A, E,	samorząd, organizacje pozarządowe,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba dzikich wysypisk na terenie gminy 	A+C

Nazwa przedsięwzięcia	Główny realizowany cel strategiczny	Inne realizowane cele	Charakter* przedsięwzięcia	Sektory zaangażowane w realizację przedsięwzięcia	Główny miernik realizacji przedsięwzięcia	Ranga przedsięwzięcia*
P13. Ekologia w Gminie - kompleksowa polityka ekologiczna gminy w zakresie spalania ekologicznego, ograniczenia niskiej emisji (w tym dotacje dla mieszkańców gminy oraz realizacja projektu „Słoneczna Gmina” – instalacje fotowoltaiczne i solarne dla mieszkańców),	C3,2, C3.3	C1.1., C1.3.,	K, O, P, A, E,	samorząd, organizacje pozarządowe,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba gospodarstw domowych z unowocześnionym systemem ogrzewania 	A
P14. Opracowanie i wdrożenie Lokalnego Programu Rewitalizacji	C.1.2,	C.1.1, C.1.3, C.2.2, C.3.2,	K,O,I ,A	samorząd, organizacje pozarządowe, biznes,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powierzchnia zrewitalizowanych obiektów i terenów, ▪ liczba uczestników zorganizowanych akcji i programów aktywizacyjnych 	A
P15. Modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	C3.2.,	C1.1.,C.3.3,	I,	samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> • długość zmodernizowanej sieci wodociągowej, • długość zmodernizowanej sieci do kanalizacji 	A

Nazwa przedsięwzięcia	Główny realizowany cel strategiczny	Inne realizowane cele	Charakter* przedsięwzięcia	Sektory zaangażowane w realizację przedsięwzięcia	Główny miernik realizacji przedsięwzięcia	Ranga przedsięwzięcia*
P16. Poprawa jakości dróg, w tym przebudowa ul. Młyńskiej oraz Głównej i Stabińskiego oraz bezpieczeństwa ruchu pieszych w sołectwach	C3.2.,	C1.3.,	I,	samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba wypadków i kolizji drogowych, ▪ długość zmodernizowanych dróg 	B
P17. Budowa nowej infrastruktury oświetleniowej opartej o OZE na terenie Gminy Świerklaniec	C3.2.,	C.1.3, C.3.3	I,	samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba wypadków i kolizji drogowych, ▪ zmniejszenie zużycia energii elektrycznej 	A
P18. Budowa parkingów	C3.2.,	C1.3.,	I,	samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> • liczba nowych miejsc parkingowych 	B
P19. Rewitalizacja zbiornika Kozłowa Góra	C3.3, C.3.4.,	C1.1., ,	K, I, A, W,	samorząd, biznes, organizacje pozarządowe,	<ul style="list-style-type: none"> • powierzchnia poddana rewitalizacji 	B
P20. Dostęp do Internetu szerokopasmowego w szkołach oraz dla mieszkańców w ramach programu Polska Cyfrowa do roku 2020.	C3.2.,	C.1.1	I, E	samorząd, biznes	<ul style="list-style-type: none"> • liczba użytkowników Internetu w mieście 	A

Nazwa przedsięwzięcia	Główny realizowany cel strategiczny	Inne realizowane cele	Charakter* przedsięwzięcia	Sektory zaangażowane w realizację przedsięwzięcia	Główny miernik realizacji przedsięwzięcia	Ranga przedsięwzięcia*
P21. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, w tym Urzędu Gminy, budynku Gimnazjum, OSP wraz z poprawą jakości i estetyki otoczenia	C.1.1, C.3.3	C.1.3, C.3.2	I	samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> ilość energii cieplnej zaoszczędzonej 	A
P22. Dopuszczenie jednostek OSP w Gminie Świerklaniec	C.1.1,	C.1.3, C.3.2	I	samorząd, OSP	<ul style="list-style-type: none"> czas reakcji w sytuacjach kryzysowych 	A
<ul style="list-style-type: none"> Wiązka 4 – ŚWIERKLANIEC DLA TURYSTÓW 						
P23. Wykreowanie Produktu Markowego gminy - Park Świerklaniecki	C.2.3., C.3.1., C.3.4.,	C.1.2.,	K, P,	samorząd, biznes, organizacje pozarządowe,	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób odwiedzających Park Świerklaniecki 	B
P24. Rewitalizacja zespołu pałacowo-parkowego, w tym zabytkowych obiektów folwarcznych zlokalizowanych na terenie Parku w Świerkłańcu	C.3.1, C.2.4.,	C.1.1., C.3.2.,	K, I, W,	samorząd, biznes, organizacje pozarządowe,	<ul style="list-style-type: none"> powierzchnia poddana rewitalizacji, liczba odwiedzających Park 	A

Nazwa przedsięwzięcia	Główny realizowany cel strategiczny	Inne realizowane cele	Charakter* przedsięwzięcia	Sektory zaangażowane w realizację przedsięwzięcia	Główny miernik realizacji przedsięwzięcia	Ranga przedsięwzięcia*
P25. Remont dachu Pałacu Kawalera łącznie z remontem portalu wejściowego	C.3.1, C2.4.,	C1.1., C3.2.,	K, I,	samorząd, biznes, organizacje pozarządowe,	<ul style="list-style-type: none"> powierzchnia poddana rewitalizacji, liczba odwiedzających Pałac 	A
P26. Rewitalizacja budynków po byłym PGR, zlokalizowanych przy ul. Głównej w Nakle Śląskim.	C.3.1, C2.4.,	C1.1., C3.2.,	K, I, W,	samorząd, biznes, organizacje pozarządowe,	<ul style="list-style-type: none"> powierzchnia poddana rewitalizacji, liczba odwiedzających/ użytkowników 	A
P27. Świerklaniecki Quest	C3.1.,	C3.4.,	W,	samorząd, organizacje pozarządowe,	<ul style="list-style-type: none"> liczba uczestników imprezy 	B
P28. Utworzenie Regionalnej Izby Śląskiej	C3.1.,	C1.2., C1.3., C3.3.,	O,	samorząd, organizacje pozarządowe,	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób odwiedzających Izbę 	D
P29. Budowa systemu ścieżek rowerowych – łączących atrakcje, sołectwa	C3.1., C3.2.,	C1.3.,	I,	samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> długość wybudowanych ścieżek rowerowych, liczba atrakcji łączonych przez system ścieżek na terenie gminy 	B

Źródło: Opracowanie własne.

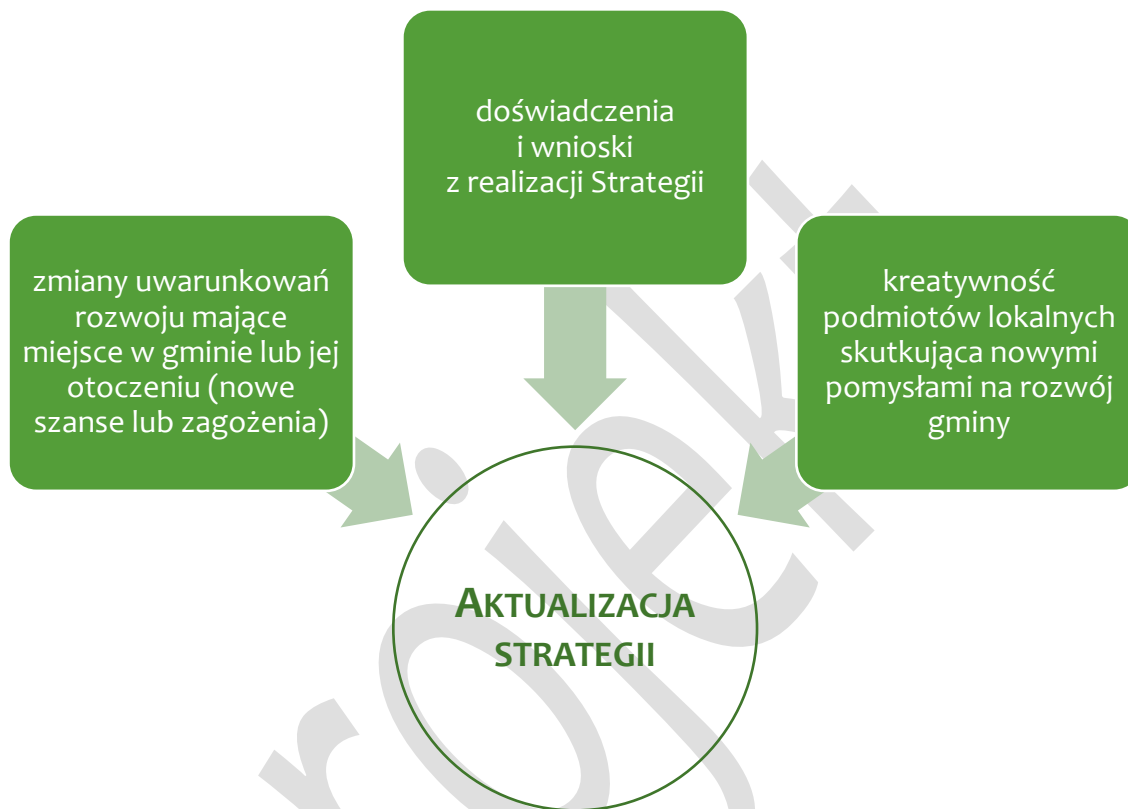
Podstawowe założenia dotyczące wdrażania Strategii

Zachodzące w Świerklańcu oraz otoczeniu procesy, a także kolejne doświadczenia nabywane w trakcie wdrażania Strategii wpływać będą na zmiany w podejściu do kształtowania rozwoju gminy. Wraz z upływem czasu przeprowadzona diagnoza będzie ulegała stopniowej dezaktualizacji. Podobne zjawisko dotyczyć będzie oczekiwań i aspiracji mieszkańców przekładających się na wizję i cele rozwoju gminy. Dlatego też, procesu myślenia o przyszłości gminy oraz najbardziej odpowiednich instrumentach kształtowania jej rozwoju, nie można zaprzestać wraz ze sformułowaniem Strategii; należy kontrolować zachodzące zmiany i modyfikować w zgodzie z nimi treść dokumentu. Kształtowanie rozwoju gminy to umiejętność połączenia konsekwencji działań ze zdolnością do reagowania na bieżącą sytuację. Niezwykle ważne jest stworzenie właściwego systemu zarządzania Strategią. Na taki system składa się szereg komponentów, które powinny być permanentnie realizowane. Należą do nich:

- konsekwentny monitoring uwarunkowań decydujących o wdrażaniu Strategii, obejmujący przede wszystkim:
 - cykliczną aktualizację diagnozy,
 - rozpoznawanie źródeł wsparcia dla realizacji programów i projektów;
- przygotowywanie na podstawie Strategii kolejnych opracowań tematycznych uszczegóławiających jej ogólne zapisy (analogicznie do opracowanego równoległe ze strategią Planu funkcjonalno-użytkowego zarządzania Parkiem w Świerklańcu); strategiczne kierunki rozwoju Świerklańca uzasadniają np. opracowanie programu promocji gminy oraz programu rozwoju turystyki i rekreacji;

- okresowy przegląd dokumentów strategicznych, planistycznych, programowych w celu koordynowania strategii z istniejącymi i powstającymi dokumentami lokalnymi – przy założeniu, że Strategia jest dokumentem nadrzędnym w gminnym systemie planowania;
- budżetowanie wykonania Strategii, zarówno w horyzontach rocznych, jak też w horyzoncie wieloletnim;
- systematyczne promowanie Strategii wśród mieszkańców gminy, demonstrowanie efektów jej realizacji, pokazywanie możliwości wprowadzania do dokumentu nowych projektów zgłaszanych i realizowanych przez mieszkańców oraz wskazywanie zakresu możliwego wsparcia; promocja Strategii powinna nie tylko wykorzystywać typowe narzędzia informacyjne, utożsamiane często w odbiorze społecznym z rutynowym działaniem władz lokalnych; wskazane jest szerokie wykorzystywanie w promocji instrumentów „proaktywnych” związanych z podejmowaniem działań aktywizujących mieszkańców (w szczególności chodzi tutaj o wspieranie kreatywności mieszkańców i realizację projektów partnerskich);
- wspieranie istniejących i stymulowanie powstawania nowych lokalnych środowisk liderek (w tym dla poszczególnych miejscowości, grup społecznych, demograficznych, zawodowych itp.);
- stworzenie otwartego systemu wdrażania Strategii, to jest możliwości jej modyfikacji; wskazane jest systematyczne monitorowanie zmian i aktualizowanie kluczowych zapisów Strategii w sposób ciągły, co pozwoli ograniczyć konieczność wprowadzania zmian skokowych, minimalizować ryzyko zawieszenia procesu wdrażania lub tworzenia całkowicie nowej Strategii;
- stopniowe wprowadzanie zmian instytucjonalnych i organizacyjnych umożliwiających:
 - zarządzanie informacją strategiczną,
 - usprawnianie procesów decyzyjnych,
 - włączanie podmiotów lokalnych w proces wdrażania..

Rysunek 6 Przesłanki aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec.

Źródło: Opracowanie własne.

Ze względu na poczynione wcześniej założenia, wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec przebiegać będzie na dwóch komplementarnych płaszczyznach:

- aktywności społeczności lokalnej – mieszkańców, członków organizacji pozarządowych, działaczy społecznych, przedsiębiorców itp.,
- aktywności władzy lokalnej.

Podczas wdrażania Strategii władze lokalne dążyć powinny do systematycznego wzmocnienia udziału podmiotów lokalnych w realizacji projektów strategicznych; im większy udział partnerów lokalnych w procesie wdrażania, tym większa ilość potencjałów zaangażowanych w rozwój gminy. Działania władzy lokalnej powinny zmierzać do zwiększania udziału projektów społecznych

PARTNERSTWO
LOKALNE WE
WDRAŻANIU
STRATEGII

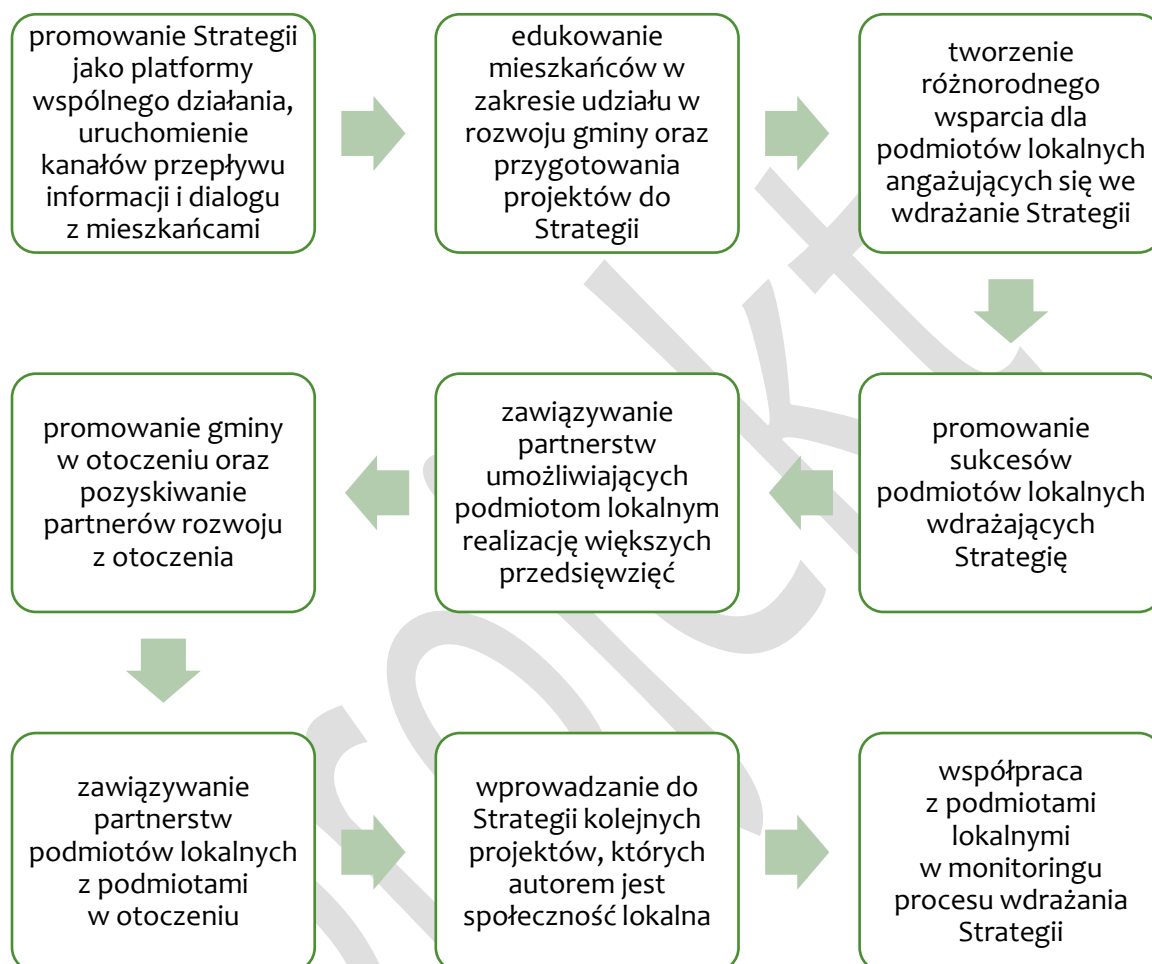
w zbiorze realizowanych przedsięwzięć wdrożeniowych. Wymaga to ze strony władzy lokalnej:

- intensyfikacji wsparcia dla podmiotów lokalnych w ich działaniach przyczyniających się do rozwoju gminy,
- realizacji skutecznej polityki informacyjnej,
- określania, jaka część Strategii nie jest realizowana przez aktywności społeczne, a następnie samodzielnej realizacji projektów, których inne podmioty nie chcą bądź nie mogą zrealizować.

Strategia – określając cele i kierunki rozwoju lokalnego – komunikuje mieszkańcom preferowane aktywności społeczne i ekonomiczne. Wzmacnianie aktywności podmiotów lokalnych wymaga:

- budowania partnerstw, w szczególności międzysektorowych (łączyjących sektor samorządowy, biznesowy i obywatelski), na rzecz wdrażania Strategii,
- rozpoznawania zainteresowania podmiotów lokalnych podejmowaniem działań na rzecz realizacji celów i przedsięwzięć strategicznych,
- rozpoznawania przyczyn, dla których pewnymi przedsięwzięciami podmioty lokalne są słabo zainteresowane,
- diagnozowania, w partnerstwie z podmiotami lokalnymi, barier utrudniających włączanie się partnerów w realizację Strategii,
- tworzenia narzędzi wsparcia na rzecz odblokowywania i intensyfikowania aktywności społecznej,
- wspierania nawiązywania partnerstw podmiotów lokalnych z podmiotami w otoczeniu,
- oparcia monitoringu wdrażania Strategii na informacjach i opiniach podmiotów lokalnych.

Rysunek 7 Organizacja partnerstwa lokalnego na rzecz realizacji Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec.

Źródło: Opracowanie własne.

Najistotniejszą częścią partnerskiego systemu wdrażania Strategii jest stworzenie podmiotom lokalnym możliwości wprowadzania do jej zapisów własnych przedsięwzięć. W tym celu konieczne jest konsekwentne realizowanie działań zmierzających do:

- wyzwalania kreatywności mieszkańców na rzecz myślenia o rozwoju gminy, inspirowania ich do zgłaszania projektów zgodnych ze Strategią oraz udzielania im pomocy przy ich wstępnej analizie; działania te

PARTNERSKIE
PRZEDSIĘWZIĘCIA
STRATEGICZNE

sprzyjać będą wzmocnieniu lokalnego kapitału zaufania oraz budować odpowiedzialność mieszkańców za swoje miejsce zamieszkania;

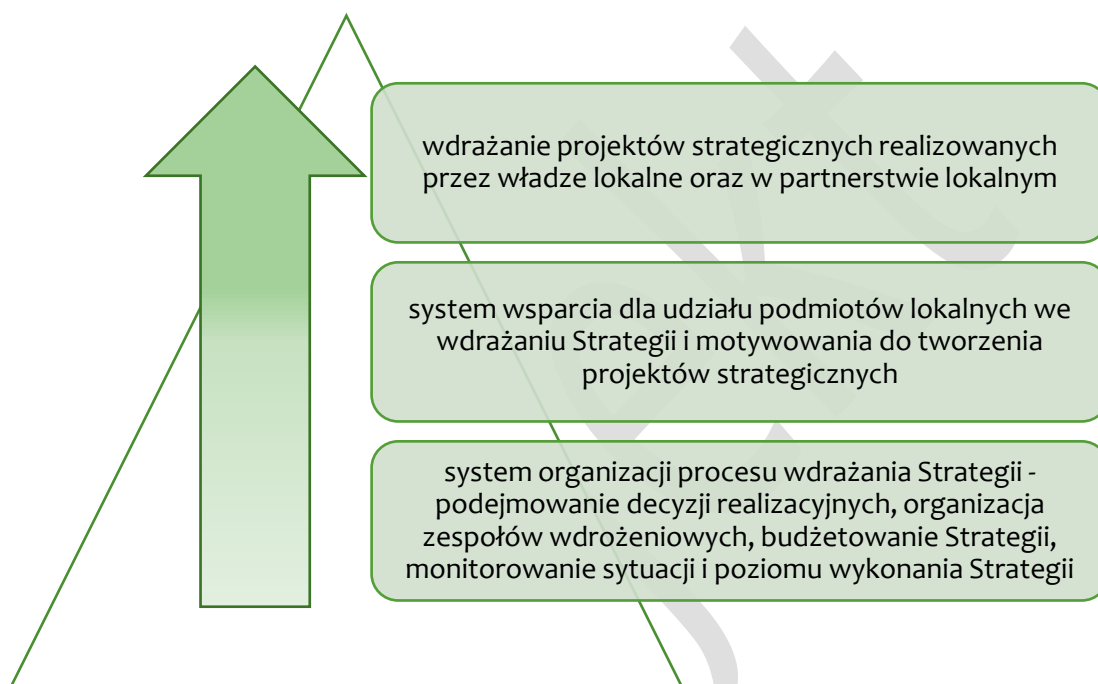
- przekucia kreatywności mieszkańców na konkretne decyzje, co warunkowane jest precyzyjnym przygotowywaniem kolejnych projektów stanowiących bazę, z której będą wybierane projekty o największych możliwościach realizacyjnych (w tym kontekście skorzystania z zewnętrznych źródeł wsparcia).

Wybór projektów do Strategii musi być oparty na jasnych zasadach. Proponuje się, aby selekcja przedsięwzięć przyjętych do realizacji w ramach Strategii została oparta na następujących kryteriach:

- oczekiwany wymiar pozytywnych efektów dla społeczności lokalnej oraz wpływ na strategiczny – kompleksowy i długofalowy – rozwój Świerklańca,
- stwarzanie, dzięki realizacji danego projektu, sprzyjających warunków wyjściowych dla realizacji kolejnych projektów oraz komplementarność wobec innych projektów,
- poprawa wizerunku gminy, zarówno w oczach mieszkańców, jak również stwarzanie i wzmocnianie pozytywnych wyróżników gminy w otoczeniu,
- realna społeczna akceptacja projektu, wyrażana przede wszystkim poprzez faktyczne zaangażowanie mieszkańców w realizację przedsięwzięcia,
- racjonalny poziom kosztów, jakie musi ponieść gmina na realizację danego działania,
- finansowy efekt mnożnikowy, wyrażony możliwościami pomnażania środków zainwestowanych przez gminę w realizację projektu (zdolność do koncentrowania wokół projektów podmiotów inwestujących własne środki finansowe lub pozyskiwania wsparcia z dostępnych funduszy),
- akceptowalny czas uzyskania efektów z tytułu realizacji projektu (w tym pojawienie się zauważalnych dla społeczności lokalnej efektów

częstkowych, nawet jeżeli ostateczne sfinalizowanie projektu jest odległe).

Rysunek 8 System wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec.

Źródło: Opracowanie własne.

Monitoring i ewaluacja Strategii

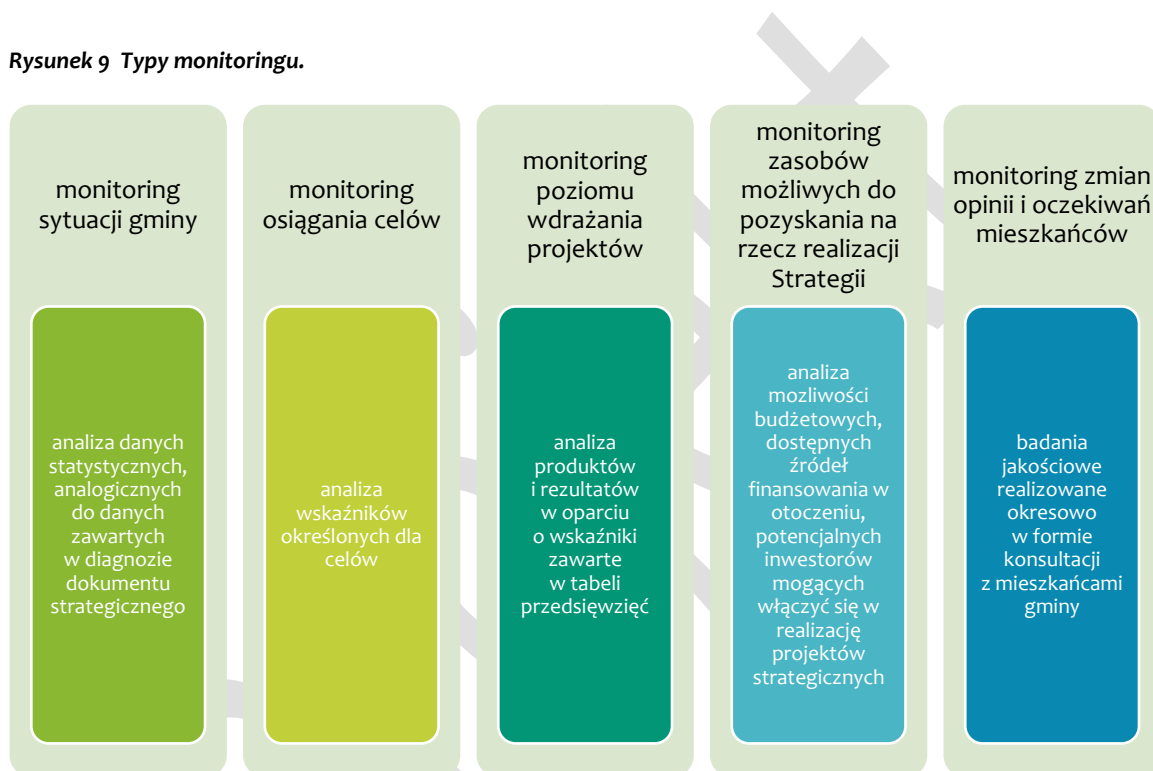
System monitoringu wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec obejmuje pięć wymiarów analitycznych:

- 1) monitoring sytuacji gminy,
- 2) monitoring osiągania celów strategicznych i szczegółowych,
- 3) monitoring poziomu wdrażania projektów, głównie w oparciu o wskaźniki produktu i rezultatu określone w tabeli w rozdziale 6,

WYMIARY
MONITORINGU
WDRAŻANIA
STRATEGII

- 4) monitoring zasobów możliwych do pozyskania na rzecz realizacji Strategii,
- 5) monitoring zmian opinii i oczekiwań mieszkańców.

Rysunek 9 Typy monitoringu.

Źródło: Opracowanie własne.

Z powyższych pięciu wymiarów w dokumencie strategicznym zawarto wskazówki dla realizacji: monitoringu sytuacji gminy (realizacja w układzie analogicznym do wykonanej diagnozy), monitoringu osiągnięcia celów (wskaźniki zawarte w kolejnej tabeli), monitoringu wdrażania projektów (wskaźniki zawarte w tabeli przedsięwzięć w rozdziale 6).

Trzy wymienione grupy danych i wskaźników wykorzystane zostaną do tworzenia corocznego raportu z wykonania Strategii. Pozostałe dwa wymiary monitoringu traktowane są jako komplementarne źródło informacji. Monitoring

WSKAZÓWKI DLA
REALIZACJI
MONITORINGU
W WYMIENIONYCH
WYMIARACH

zasobów na rzecz realizacji Strategii wymaga podejścia nacechowanego przedsiębiorczością podmiotu zarządzającego jej wdrażaniem. Chodzi o stałe poszukiwanie możliwych źródeł finansowania oraz podmiotów – w gminie lub w otoczeniu, które mogą stać się partnerami procesu wdrażania. Ostatni wymiar monitoringu powinien być realizowany okresowo poprzez przeprowadzanie różnych form konsultacji z mieszkańcami. Podstawową formą mogą być badania ankietowe, którymi będą objęte wybrane grupy mieszkańców. Dla obniżenia kosztów badań ankietowych proponuje się wykorzystanie dwóch form:

- badania internetowe,
- proste badania realizowane w trakcie wydarzeń gminnych z udziałem społeczności lokalnej.

Można przyjąć, że badania takie realizowane będą co dwa lata. Ponadto, wskazane jest prowadzenie bieżącego, niesformalizowanego monitoringu opinii mieszkańców, np. poprzez systematyczne porządkowanie wniosków i interwencji wpływających do Urzędu Gminy oraz ich interpretowanie na tle realizacji Strategii.

Tabela 5 Wskaźniki osiągnięcia celów Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec.

Cele Strategii	Wskaźniki do monitoringu
<p>C1. Szerokie możliwości podejmowania przez mieszkańców działań społecznych i ekonomicznych.</p> <p>C1.1 Dostępność mieszkańców do usług publicznych i rynkowych wspierających rozwój indywidualny i rozwój rodzin.</p> <p>C1.2 Wysoki poziom integracji społeczności lokalnej oraz zaangażowania w inicjatywy społeczne.</p> <p>C1.3 Atrakcyjność przestrzeni publicznych wspierająca codzienną integrację mieszkańców.</p> <p>C1.4 Otwartość władz lokalnych na włączanie podmiotów lokalnych w rozwój lokalny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ udział mieszkańców w wyborach samorządowych, ▪ liczba mieszkańców uczestniczących w różnych formach działalności społecznej, ▪ liczba mieszkańców działających w organizacjach pozarządowych, ▪ liczba projektów zgłaszanych przez sektor obywatelski do Strategii,
<p>C2. Wykorzystywany dla celów ekonomicznych – zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju – przedsiębiorczy, środowiskowy i kulturowy potencjał gminy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba projektów zgłaszanych przez sektor biznesowy do Strategii, ▪ wskaźnik przedsiębiorczości – liczba firm na 1000 mieszkańców,

<p>C2.1 Wysoka jakość kapitału ludzkiego wspierająca rozwój gospodarczy gminy.</p> <p>C2.2 Rozwinięty sektor przedsiębiorstw lokalnych zagospodarowujących potencjały gminy.</p> <p>C2.3 Rozwój funkcji usługowych skoncentrowanych wokół Parku w Świerklańcu.</p> <p>C2.4 Ograniczenie negatywnego wpływu gospodarki i mieszkalnictwa na środowisko naturalne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba nowo założonych firm przez mieszkańców do 35 roku życia, ▪ liczba miejsc pracy na terenie gminy, ▪ dochody budżetu lokalnego z podatków PIT oraz CIT, ▪ poziom zatrudnialności absolwentów, ▪ liczba gospodarstw domowych ze zmodernizowanymi systemami ogrzewania, ▪ liczba gospodarstw domowych przyłączonych do sieci kanalizacji,
<p>C3. Atrakcyjna, wykorzystująca atuty środowiskowe i lokalizacyjne gminy oferta skierowana do potencjalnych mieszkańców, inwestorów i odwiedzających</p> <p>C3.1 Atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu, opierająca się na specyfice dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego gminy.</p> <p>C3.2 Nowoczesność infrastruktury technicznej, dostęp do usług w gminie lub w otoczeniu oraz wysoka jakość środowiska naturalnego, tworzące korzystne warunki dla rozwoju mieszkalnictwa.</p> <p>C3.3 Wizerunek gminy rozpoznawalny i pozytywnie kojarzony przez mieszkańców Metropolii Silesia, gmin Białego Śląska i regionu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powierzchnia terenów budowlanych, które zostały zagospodarowane pod budownictwo mieszkaniowe, ▪ liczba nowych mieszkań wybudowanych na przygotowanych terenach, ▪ saldo migracji, ▪ liczba uczestników imprez lokalnych, ▪ liczba osób odwiedzających gminę w oparciu o liczbę osób odwiedzających Park w Świerklańcu, ▪ liczba nowo powstałych punktów gastronomicznych, ▪ liczba nowo powstałych miejsc parkingowych.

Źródło: Opracowanie własne.

1.7 POWIĄZANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY ŚWIERKLANIEC ZE STRATEGIĄ BIAŁEGO ŚLĄSKA ORAZ STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Strategia Rozwoju Gminy Świerklaniec jest narzędziem budowania lokalnych koalicji na rzecz rozwoju, ale także otwierania gminy na otoczenie. Wdrażaniu zapisów dokumentu sprzyjać będzie wpisywanie się w politykę rozwoju regionu i wykorzystywanie zewnętrznych środków oraz aktywności partnerów w otoczeniu. Strategia Rozwoju Gminy Świerklaniec została opracowana przy uwzględnieniu powiązań ze „Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego Śląskie 2020+” oraz Strategią Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk.

STRATEGIA
ROZWOJU GMINY
ŚWIERKLANIEC W
PONADLOKALNYM
SYSTEMIE
PLANOWANIA

Tabela 6 Relacje między celami Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec, a celami strategicznymi województwa śląskiego.

	Cele strategiczne województwa śląskiego			
	C1. Województwo śląskie regionem nowej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność	C2. Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie	C3. Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni	C4. Województwo śląskie regionem otwartym, będącym istotnym partnerem rozwoju Europy
Cele operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec				
C1.1 Dostęp mieszkańców do usług publicznych i rynkowych wspierających rozwój indywidualny i rozwój rodzin.		X		
C1.2 Wysoki poziom integracji społeczności lokalnej oraz zaangażowania w inicjatywy społeczne.		X		
C1.3 Atrakcyjność przestrzeni publicznych wspierająca codzienną integrację mieszkańców.			X	
C1.4 Otwartość władz lokalnych na włączanie podmiotów lokalnych w rozwój lokalny.		X		

Cele operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec	Cele strategiczne województwa śląskiego			
	C1. Województwo śląskie regionem nowej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność	C2. Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie	C3. Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni	C4. Województwo śląskie regionem otwartym, będącym istotnym partnerem rozwoju Europy
C2.1 Wysoka jakość kapitału ludzkiego wspierająca rozwój gospodarczy gminy.	X	X		
C2.2 Rozwinięty sektor przedsiębiorstw lokalnych zagospodarowujących potencjały gminy.	X			
C2.3 Rozwój funkcji usługowych skoncentrowanych wokół Parku w Świerklańcu.		X	X	
C2.4 Ograniczenie negatywnego wpływu gospodarki i mieszkalnictwa na środowisko naturalne.			X	
C3.1 Atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu, opierająca się na specyfice dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego gminy.		X	X	
C3.2 Nowoczesność infrastruktury technicznej, dostęp do usług w gminie lub w otoczeniu oraz wysoka jakość środowiska naturalnego tworzące korzystne warunki dla rozwoju mieszkalnictwa.		X	X	
C3.3 Wizerunek gminy rozpoznawalny i pozytywnie kojarzony przez mieszkańców Metropolii Silesia, gmin Białego Śląska i regionu.				X

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 7 Relacje między celami Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec, a celami strategicznymi Białego Śląska.

Cele operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec	Cele strategiczne <i>Białego Śląska</i>			
	C1. <i>Biały Śląsk</i> obszarem współpracy oraz tworzenia komplementarnych ofert	C2. <i>Biały Śląsk</i> partnerem dla otoczenia i obszarem przyciągającym podmioty, potencjały i aktywności	C3. <i>Biały Śląsk</i> obszarem wysokiej jakości życia wykorzystującej wewnętrzne atuty i bliskość Metropolii Silesia	C4. <i>Biały Śląsk</i> obszarem unikatowym w skali regionu i odgrywającym istotną rolę w procesach rozwoju województwa śląskiego
C1.1 Dostęp mieszkańców do usług publicznych i rynkowych wspierających rozwój indywidualny i rozwój rodzin.			X	
C1.2 Wysoki poziom integracji społeczności lokalnej oraz zaangażowania w inicjatywy społeczne.	X			
C1.3 Atrakcyjność przestrzeni publicznych wspierająca codzienną integrację mieszkańców.	X		X	
C1.4 Otwartość władz lokalnych na włączanie podmiotów lokalnych w rozwój lokalny.	X		X	
C2.1 Wysoka jakość kapitału ludzkiego wspierająca rozwój gospodarczy gminy.			X	X
C2.2 Rozwinięty sektor przedsiębiorstw lokalnych zagospodarowujących potencjały gminy.			X	
C2.3 Rozwój funkcji usługowych skoncentrowanych wokół Parku w Świerklańcu.		X	X	X
C2.4 Ograniczenie negatywnego wpływu gospodarki i mieszkalnictwa na środowisko naturalne.			X	X
C3.1 Atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu, opierająca się na			X	X

Cele operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec	Cele strategiczne <i>Białego Śląska</i>			
	C1. <i>Biały Śląsk</i> obszarem współpracy oraz tworzenia komplementarnych ofert	C2. <i>Biały Śląsk</i> partnerem dla otoczenia i obszarem przyciągającym podmioty, potencjały i aktywności	C3. <i>Biały Śląsk</i> obszarem wysokiej jakości życia wykorzystującej wewnętrzne atuty i bliskość Metropolii Silesia	C4. <i>Biały Śląsk</i> obszarem unikatowym w skali regionu i odgrywającym istotną rolę w procesach rozwoju województwa śląskiego
specyfice dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego gminy.				
C3.2 Nowoczesność infrastruktury technicznej, dostęp do usług w gminie lub w otoczeniu oraz wysoka jakość środowiska naturalnego tworzące korzystne warunki dla rozwoju mieszkalnictwa.			X	X
C3.3 Wizerunek gminy rozpoznawalny i pozytywnie kojarzony przez mieszkańców Metropolii Silesia, gmin Białego Śląska i regionu.				X

Źródło: Opracowanie własne

CZĘŚĆ II
Plan funkcjonalno-użytkowy zarządzania
Parkiem w Świerklańcu

projekt

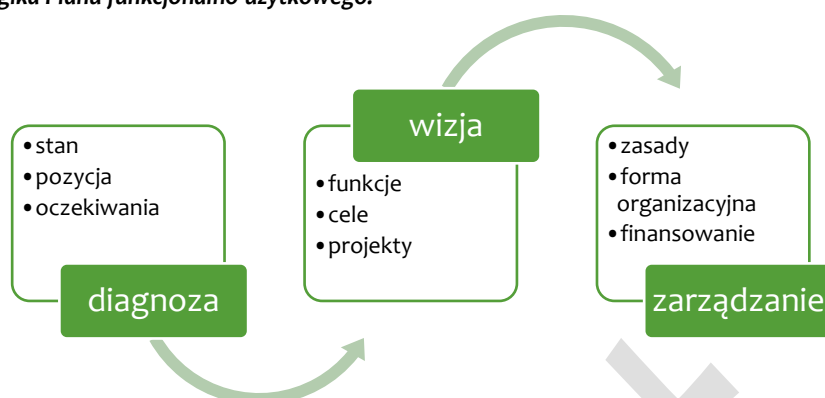
2.1 Wprowadzenie

Ze względu na znaczenie Parku w polityce rozwoju gminy Świerklaniec niniejszy Plan funkcjonalno-użytkowy Parku stanowi element uzupełniający Strategię Rozwoju Gminy Świerklaniec do 2030 roku. Określa on kluczowe, pożądane funkcje jakie powinien pełnić Park w Świerklańcu, by tworzyć atrakcyjną ofertę, zarówno dla mieszkańców gminy, jak i użytkowników tej przestrzeni z całego regionu, a także, aby mógł stanowić markowy produkt gminy i Obszaru Funkcjonalnego *Biały Śląsk*. Ze względu na operacyjny charakter Planu jego czasokres jest krótszy, aniżeli w przypadku Strategii Rozwoju Gminy i wyznacza wizję, cele i projekty, jakie powinny być osiągnięte i zrealizowane najdalej do 2022 roku.

Dokument prezentuje również możliwe rozwiązania organizacyjne oraz rekomendacje w zakresie wyboru modelu, który byłby najbardziej optymalny w odniesieniu do specyfiki obszaru i obiektów na terenie Parku w Świerklańcu.

Plan powstał w oparciu o metodę ekspercko-partycypacyjną, w tym z wykorzystaniem debaty ze społecznością i liderami lokalnymi w zakresie określenia kierunków rozwoju oraz modelu zarządzania Parkiem. Zaproponowane rozwiązania należy traktować jako ramy działania samorządu gminy oraz operatora Parku, dopuszczając możliwość modelowania ostatecznych rozwiązań w zależności od istniejących możliwości i pojawiających się szans.

Rysunek 10 Logika Planu funkcjonalno-użytkowego.

Źródło: Opracowanie własne.

2.2 Ocena stanu i pozycji Parku

W pierwszej połowie XVII wieku gmina Świerklaniec została przekazana rodzinie Henckel von Donnersmarck, która panowała w niej do 1945. Jest to czas ogromnej rozbudowy gminy w tym również powstania Parku. Nowi właściciele przebudowali średniowieczny zamek w Świerkłańcu na nowożytną rezydencję renesansową wraz z parkiem. Powstał pałac tzw. "Mały Wersal", będący założeniem pałacowo - parkowym stanowiącym jedną z najokazalszych rezydencji ówczesnej Europy, „Pałac Kawalera” oraz kościółek.

Park został założony według ówczesnej mody określającej kompozycję parków krajobrazowych, na obszarze dawnych mokradeł nad Brynicą i pierwotnie istniejącego lasu świerkowego. Projekt parku został powierzony berlińskiemu architektowi o nazwisku Gustav Mayer, natomiast jego budową pokierował mistrz ogrodnicy Fox, wzorując się już na powstałych założeniach w Muskau, Żganiu i Silbyllenort. Kompozycja w stylu angielskim wzorowana jest na Hyde Parku. Obejmuje polany i swobodnie rozłożone grupy drzew - żadne drzewo czy krzew nie mogły rosnąć w przypadkowym miejscu. Wszystkie elementy architektury, w tym

¹⁶RYS HISTORYCZNY

¹⁶ Na podstawie: www.swierklaniec.pl; <http://www.parki.org.pl>; <http://www.gornyslask.net.pl>

aleje i inne grupy drzew i krzewów, staw, fosy musiały się wzajemnie uzupełniać. W centralnej części Parku, nad dużym stawem, zachował się niewielki ogród o symetrycznym układzie, założono tam liczne kwietniki i dywany kwiatowe z basenami i grupami rzeźb. Stanowił on taras między „Małym Wersalem”, a przystanią.

W 1945 roku do parku wkroczyła Armia Czerwona a rodzina von Donnersmarck musiała ratować się ucieczką. Ta zmiana przyniosła zmierzch świetności Parku.

Do głównych zasobów historycznych na terenie parku zaliczyć należy:

ZABYTKI

- Ruiny zamku – zamek w Świerklańcu budowany był przez wiele wieków (XI-XV wiek). Początkowo budowany był w stylu gotyckim, aż w końcu po wielu zmianach charakteryzował go styl neogotycki. W 1945 roku zamek spłonął, a to co z niego pozostało wysadzono w powietrze w 1961 roku.
- „Mały Wersal” – został zbudowany w drugiej połowie XIX wieku. Książę Guido Henckel von Donnersmarck po poślubieniu żony Markizy de Paiva, dotychczas mieszkającej w Paryżu, postanowił zbudować rezydencję na wzór pałacu na Polach Elizejskich. Obiekt zaprojektowany był przez francuskich architektów i rzeczywiście przypominał właścicielom Paryż i dawne życie. Po pożarze w 1945 roku i wysadzeniu resztek murów w 1961 roku, z pałacu pozostała tylko brama (obecnie znajduje się ona w ZOO w Chorzowie) oraz taras ozdobiony dużą fontanną, dwoma bocznymi basenami oraz rzeźbami Fremieta. Nie zachowały się żadne szkice projektów, z wyjątkiem jednego rysunku, znajdującego się w Musee d’Orsay, a projekty pałacu nigdy nie były publikowane.
- „Pałac Kawalera” – jedyny budynek w Świerklańcu pozostały po rodzie von Donnersmarck, który ocalał od zniszczenia. Jest to neobarokowy pałacyk, który został zbudowany na przyjazd cesarza Wilhelma II początkiem XX wieku według projektu Ernesta von Inne. Budynek jest piętrowy, z arkadowym portykiem z podjazdem. Przed wejściem do

pałacu znajdowały się cztery rzeźby z brązu przedstawiające bawiące się dzieci. Po wojnie obiekt został odrestaurowany i służył jako ośrodek szkolenia kadr dla górnictwa. Od 1992 roku, kiedy to przeszedł na własność gminy Świerklaniec, pełni funkcję hotelu.

- Amfiteatr – to pawilon koncertowy z początku XX wieku. Stanowi on fragment dawnej muszli koncertowej. Estrada jest przykryta daszkiem na metalowych słupkach.
- Fontanna - usytuowana jest w centrum głównego basenu. Wzorowana była na fontannie paryskiego obserwatorium J.B. Carpeaux, a wykonana przez Fremieta. Budowla przedstawia trzy Gracje podtrzymujące sferę. Obecnie brakuje dwóch rzeźb.
- Rzeźby Fremieta – powstały w drugiej połowie XIX wieku i przedstawiają one zwierzęta: pelikana i rybę, strusia i węża, jelenia i niedźwiedzia oraz konia i lwicę.
- Kościółek i mauzoleum rodzinne rodu Henckel von Donnersmarck – powstały końcem XIX wieku na wzór berlińskiego Monbijou. Projekt został powierzony architektowi Juliusowi Raschdorff z Pszczyny. Kościółek został wzniesiony w stylu neogotyckim, a przeznaczony był dla urzędników hrabiego Donnersmarcka. W kaplicy grobowej został pochowany m.in. książę Guido. W 1945 roku obiekty zostały zniszczone i splądrowane. Odbudowano je w 1957 roku, ale już w 1959 wydano zakaz odprawiania nabożeństw w kościółku. Ponowny remont kompleksu obiektów odbył się w latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia. Obecnie jest to filia rzymskokatolickiej parafii w Świerklańcu.

Park w Świerklańcu zajmuje powierzchnię 154 ha i położony jest we wschodniej części gminy. Na jego terenie znajduje się parking (przed wejściem do Parku oraz za bramą wejściową). Od XVIII wieku do stycznia 1945 roku właścicielami obiektu byli potomkowie rodu Henckel von Donnersmarck. Po 1945 roku Park został upaństwowiony, a jego właścicielem został Urząd Gminy Świerklaniec.

POŁOŻENIE

Obecnie Park pełni funkcje rekreacyjne i wypoczynkowe dla mieszkańców Świerklańca i okolic. Można tutaj w ciszy i spokoju spędzić wolny czas podziwiając piękne zakątki zarówno spacerując, jak i jeżdżąc na rolkach czy rowerze. Można także spróbować sił w wędkarstwie. Corocznie na terenie parku organizowane są dożynki powiatowe, festyny rodzinne i wystawy. Ponadto na terenie Parku działa sekcja kajakarska. Wielu jej członków może się pochwalić medalami zdobytymi na mistrzostwach Śląska oraz Polski. W okresie letnim czynne są liczne punkty gastronomiczne. Są także wydzielone miejsca, gdzie można zorganizować ognisko i pieczenie kiełbasek.

Teren Parku obsadzony jest ponad 100 gatunkami drzew i krzewów. Należą do nich m.in. różne odmiany dębów, jesionów, sosen, modrzewiów, klonów, olch, buków, lip, brzoź, kasztanowców czy topoli. W warstwie runa można spotkać szczawik zajęczy, dąbrówkę rozłogową, a w pobliżu rowów odprowadzających wodę rośnie knieć błotna oraz zawilec gajowy.

Bardzo ciekawą roślinnością porośnięte są także brzegi zbiornika Kozłowa Góra, który przylega do Parku. Do ciekawszych roślin występujących tutaj należą: trzcina pospolita, pałka wąskolistna i szerokolistna, manna mielec i turzycowiska. Natomiast w zbiorniku żyje wiele gatunków zwierząt, w szczególności płazów, tj.: traszki, ropuchy, kumak nizinny, rzekotka drzewna, grzebiuszka ziemna, czy żaby. Wiele gatunków ptaków ma tu swoje stanowiska lęgowe, m.in.: mewa śmieszka, perkoz dwuczuby, kokoszka, trzciniak, cyranka, płaskonos, rybitwa białowąsa, pliszka cytrynowa, czy krwawodziób.

Zaś w samym Parku można spotkać także zaskrońce, jaszczurki zwinki i żyworódki, wiewiórki pospolite, jeże europejskie, zięby, wróble, kosy oraz sikory bogatki.

W celu uatrakcyjnienia oferty Parku Urząd Gminy realizuje liczne projekty.

W ostatnim czasie zostały zrealizowane następujące inwestycje:

PRZYRODA

REALIZOWANE

PROJEKTY

1. Konserwacja zabytkowych obiektów założeń pałacowo-parkowych w Świerklańcu - projekt obejmuje remont zabytkowego amfiteatru oraz zlokalizowanych w jego otoczeniu fontann: południowej, północnej i centralnej.
2. Rewaloryzacja infrastruktury Parku Świerklanieckiego - do tej pory w ramach projektu zostały wykonane dwa etapy: rewaloryzacja zieleni parkowej, która polegała na odnowie drzewostanu poprzez wycięcie gatunków obcych, zabiegach pielęgnacyjnych oraz nasadzeniu drzew zgodnie z pierwotnym założeniem parkowym (etap I) oraz konserwacja cieków wodnych, polegająca na pogłębieniu i umocnieniu dna oraz skarp (etap II). Trzeci etap obejmować będzie remont dróg parkowych, tj. renowację nawierzchni parkowych poprzez ułożenie ich nowych warstw.
3. Rozwój infrastruktury okołoturystycznej w Parku w Świerklańcu w celu poprawy atrakcyjności turystycznej Gminy Świerklaniec – projekt obejmował wykonanie siłowni plenerowej - toru przeszkód w Parku, umieszczenie 12 tablic informacyjnych oraz wymianę ławek.

Opierając się na badaniach opinii mieszkańców – ankietach i wywiadach bezpośrednich oraz wykorzystując wynik warsztatów strategicznych do głównych czynników budujących unikatowość i atrakcyjność Parku dla mieszkańców oraz odwiedzających z poza gminy – główne miasta Metropolii Górnośląskiej zaliczono walory historyczne oraz jego materialne zasoby oraz różnorodność oferty wykorzystująca zasoby środowiska.

Dla większości jego użytkowników Park w Świerklańcu jest terenem o wysokiej atrakcyjności (82% ankietowanych).

Istotnym czynnikiem stanowiącym jego wartość jest również otwarty i publiczny charakter Parku oraz struktura własności.

**WYRÓŻNIKI I
WIZERUNEK PARKU**

Rysunek 11 Kluczowe czynniki i pozytywne elementy wizerunku Parku w Świerkłańcu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Wykorzystując specyficzne zasoby Parku, obiekty i urządzenia na jego terenie zlokalizowane oraz dotychczas niewykorzystane potencjały, mieszkańcy Świerkłańca i użytkownicy tego miejsca sformułowali główne oczekiwania związane z inwestycjami na terenie Parku:

- wykorzystanie dziedzictwa kulturowego poprzez organizację ścieżek edukacyjnych, renowację i udostępnienie zasobów historycznych,
- rozwój urządzeń i przestrzeni umożliwiających realizację aktywności rekreacyjnej i sportowej, służącej zarówno mieszkańcom, jak i osobom odwiedzającym,
- utrzymanie wysokiej jakości i wartości przyrodniczych Parku,
- organizacja na terenie Parku i w obiektach parkowych imprez rozrywkowych i kulturalnych o randze lokalnej i regionalnej,
- rozwój infrastruktury okołoturystycznej, w tym gastronomicznej i noclegowej umożliwiającej pobyt w gminie i skorzystanie z oferty Parku,

GŁÓWNE POŻĄDANE
FUNKCJE
I URZĄDZENIA

- harmonijne kształtowanie przestrzeni Parku poprzez utrzymanie jego charakteru i segmentację przestrzeni – strefy: rekreacyjna, rozrywkowa, sportowa, kultury, ciszy.

Rysunek 12 Kluczowe oczekiwania mieszkańców i użytkowników w zakresie funkcji i oferty Parku.

HISTORIA I DZIEDZICTWO	<ul style="list-style-type: none"> • ścieżki dydaktyczne • wycieczki edukacyjne • udostępnienie i zagospodarowanie piwnic i podziemnych korytarzy
SPORT I REKREACJA	kort, skate park, tor dla rolkarzy, tor rowerowy, ścianki linowe i wspinaczkowe, park linowy, siłownie na świeżym powietrzu, ogrody zimowe, tężnia solankowa,
KULTURA	koncerty w muszli, wystawy w pałacu, festiwale kulturalne, plenery malarskie, kino letnie, przedstawienia teatralne, pokazy, wystawy,
GASTRONOMIA	• potrawy regionalne, food trucki, zwiększenie ilości punktów gastronomicznych
IMPREZY CYKLICZNE	• organizacja sportowych imprez masowych, staropolski Hubertus, • kuligi, ogniska, realizacja cyklu imprez rozrywkowych np. gala muzyki biesiadnej, tanecznej, cykl koncertów rokowych dla młodych talentów "Świerkłańskie Rykowisko"
DOSTĘPNOŚĆ I PROMOCJA	• aplikacja na urządzenia mobilne – przewodnik po parku i jego historii, zwiększenie ilości miejsc parkingowych w Parku, promocja Parku – środki masowego przekazu, reklama na lotnisku Katowice, właściwa reklama,
STREFY TEMATYCZNE / FUNKCJONALNE	• rekreacyjna, rozrywkowa, sportowa, kultury, ciszy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań własnych – ankiety, wywiady.

2.3 Wizja, funkcje i cele rozwojowe

Opierając się na potencjałach, zasobach, oczekiwaniach użytkowników Parku oraz społeczności lokalnej, sformułowano wizję rozwoju oraz określono zbiór podstawowych funkcji, jakie powinien pełnić Park w gminie Świerklaniec oraz w regionie.

O Parku w Świerkłańcu w 2022 roku można będzie powiedzieć, że:

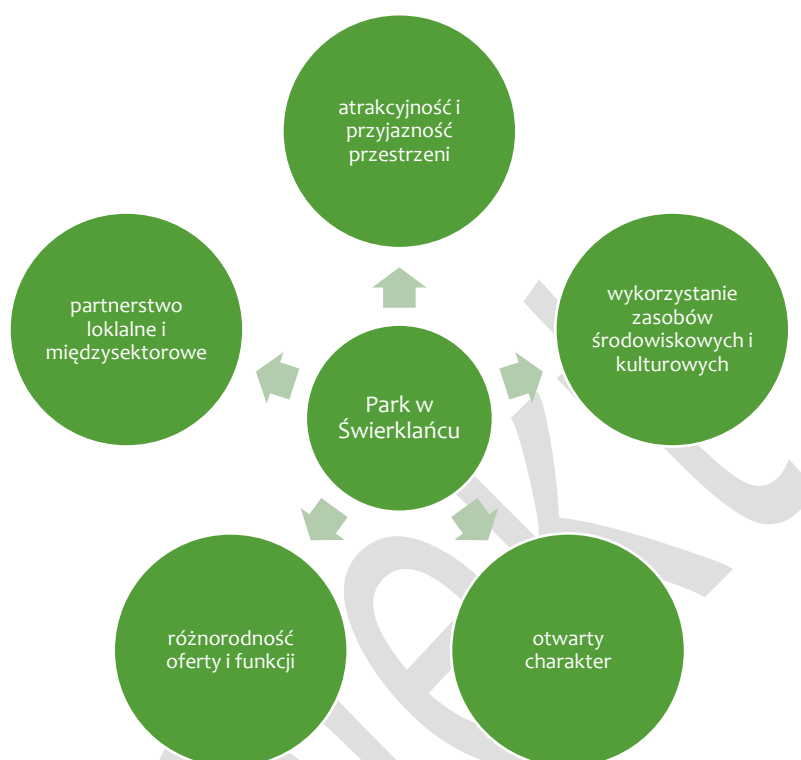
WIZJA I FUNKCJE
PARKU

- jest wyjątkową, przyjazną przestrzenią oferującą użytkownikom atrakcyjną ofertę spędzenia wolnego czasu,
- obszarem wysokiej jakości środowiska przyrodniczego,
- stanowi produkt podnoszący jego atrakcyjność i przyciągający nowych mieszkańców i odwiedzających gminę,
- jest miejscem realizacji aktywności społecznej mieszkańców i ich integracji,
- jest regionalnym centrum aktywności twórczej i kulturalnej,
- jest jednym z kluczowych produktów markowych oferty turystyczno-kulturalnej *Białego Śląska*.

Zakłada się, że Park w Świerklańcu, przy zachowaniu wysokiej jakości zasobów przyrodniczych, powinien pełnić funkcje:

- społeczne i edukacyjne:
 - miejsce nawiązywania kontaktów i więzi społecznych,
 - miejsce edukacji ekologicznej,
 - miejsce edukacji regionalnej.
- rekreacyjno-sportowe:
 - miejsce spędzania czasu wolnego,
 - miejsce podejmowania aktywności fizycznej.
- gospodarcze i promocyjno-marketingowe:
 - czynnik podnoszący atrakcyjność inwestycyjną gminy,
 - miejsce umożliwiające realizację przedsięwzięć gospodarczych i przyciągające nowych gości do gminy.

Rysunek 13 Filary wizji i funkcji Parku w Świerkłańcu.

Źródło: Opracowanie własne.

Ze względu na charakter Parku, a także jego unikalne zasoby zakłada się, że naczelną zasadą rozwoju jego funkcji i lokalizacji w jego przestrzeni nowych urządzeń, jak i sposobu zagospodarowania będzie równoważenie oraz ochrona jego zasobów i charakteru. Z tego też względu poszczególne elementy infrastrukturalne oraz działania organizacyjne związane z podniesieniem jego atrakcyjności powinny opierać się na dotychczasowym charakterze użytkowania przestrzeni.

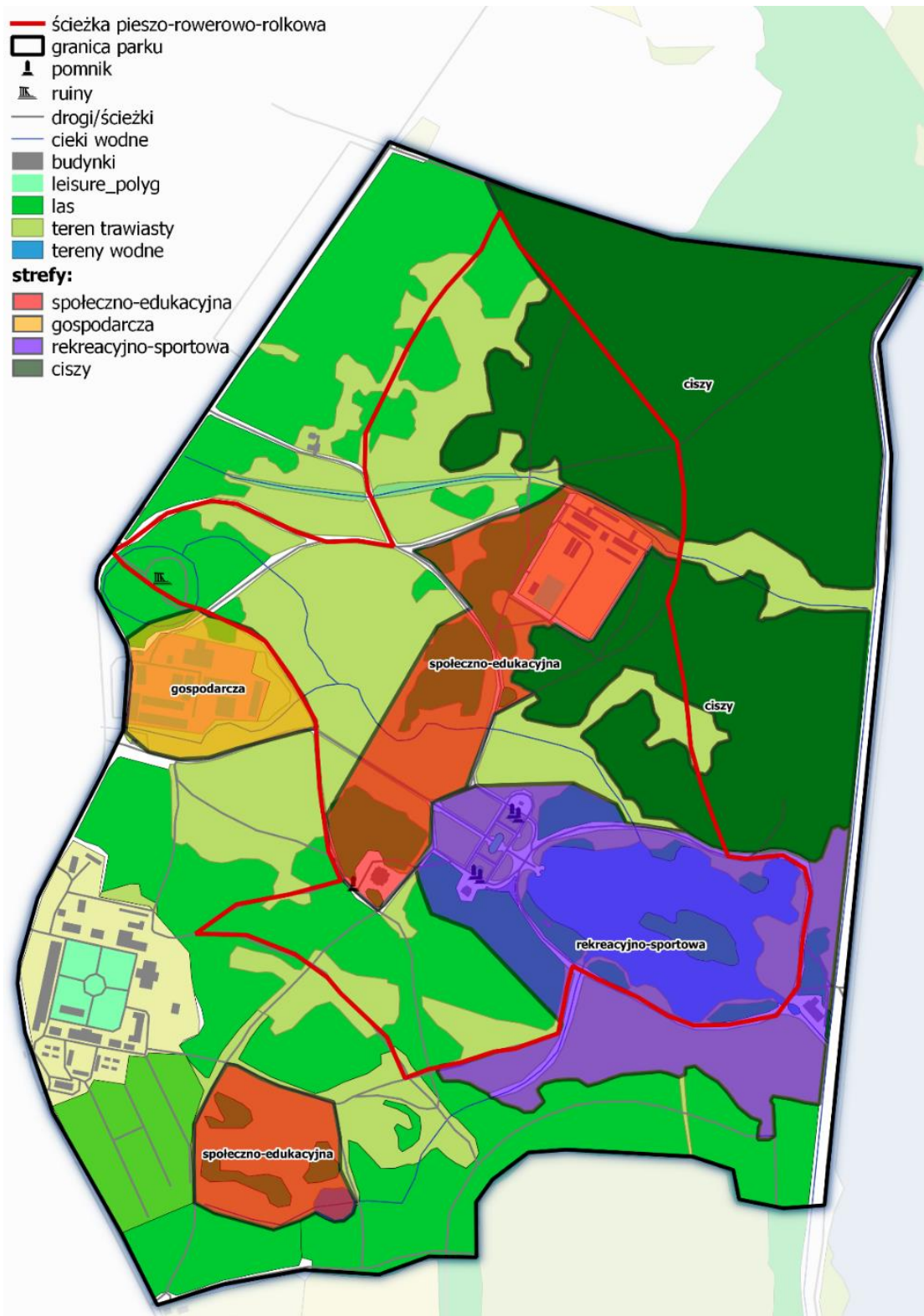
Opierając się na wyznaczonych w wizji docelowych funkcjach Parku, w jego przestrzeni można wskazać strefy o charakterze:

- społeczno-edukacyjnym,
- gospodarczym,
- rekreacyjno-sportowym,

PRZESTRZENNY
WYMIAR REALIZACJI
PODSTAWOWYCH
FUNKCJI PARKU
W ŚWIERKLAŃCU

- ciszy – niskiej intensywności użytkowania.

Rysunek 14 Przestrzenny układ funkcjonalny Parku.

Źródło: Opracowanie własne.

Opierając się na wizji rozwoju Parku oraz kluczowych funkcji, jakie powinien pełnić Park dla mieszkańców gminy oraz jego użytkowników - odwiedzających, głównie z miast aglomeracji oraz pozycjonując go jako produkt markowy *Białego Śląska*, sformułowano trzy cele strategiczne, które powinny zostać osiągnięte dla realizacji zdefiniowanej wizji. Dla celów strategicznych sformułowano w kolejnym kroku cele operacyjne, stanowiące ich uszczegółowienie i umożliwiające przejście do odpowiednich przedsięwzięć i działań rozwoju.

C.P. 1 Park w Świerkłańcu miejscem wypoczynku i integracji mieszkańców.

- C.P. 1.1 Park przestrzenią relaksu i spotkań mieszkańców.
- C.P. 1.2 Park miejscem realizacji projektów społecznych.
- C.P. 1.3 Park i jego oferta głównymi atutami gminy, wspierającymi kondycję zdrowotną mieszkańców.

C.P. 2 Park w Świerkłańcu wyspecjalizowanym ośrodkiem usług dla Metropolii Silesia i regionu.

- C.P. 2.1 Park i jego otoczenie miejscem rozwoju lokalnej przedsiębiorczości w sektorze usług spędzania czasu wolnego.
- C.P. 2.2 Park przestrzenią aktywności kulturalnej wykorzystującej śląskie tradycje, historię arystokratyczną i przemysłową oraz wielokulturowość regionu.
- C.P. 2.3 Park miejscem realizacji wydarzeń promujących biznes i produkty gminy i regionu.

C.P. 3 Park w Świerkłańcu depozytariuszem dziedzictwa historycznego i przyrodniczego Górnego Śląska.

- C.P. 3.1 Park miejscem spotkań regionalnych środowisk zainteresowanych pielęgnowaniem śląskiego dziedzictwa.

- C.P. 3.2 Park przestrzenią szczególnej troski o zachowanie wartości przyrodniczych i kulturowych.

2.4 Markowy produkt Park w Świerkłańcu

Dla osiągnięcia zarysowanej wizji Parku oraz wyznaczonych celów konieczne jest określenie kluczowej specjalizacji Parku i Pałacu (nie ograniczając jego gospodarczego wykorzystania, np. związanego z rozwojem usług hotelowych i gastronomicznych), tak by mogła to być przestrzeń i oferta unikatowa, atrakcyjna użytkowników, stanowiąca magnes przyciągający odwiedzających, a tym samym tworząca nowe możliwości rozwoju gminy i mieszkańców.

Główną ideą stworzenia markowego produktu gminy jest:

- przekształcenie Pałacu i Parku w ośrodek życia kulturalnego regionu o określonej specjalizacji (tematycznej – np. kultura śląskich rodów arystokratycznych – lub dziedzicowej – np. Centrum Śląskiej Muzyki Klasycznej),
- wyraźne wpisanie Parku i Pałacu w sieć atrakcji *Białego Śląska* i wzmocnienie oferty *Białego Śląska* (w tym np. Rybna, Koszęcin, atrakcje TG itp.),
- rozwój turystyki kulturowej w gminie i obszarze *Białego Śląska*,
- wsparcie dla funkcji społeczno-kulturalnych i edukacyjnych w gminie,
- realizacja funkcji akademickiej i naukowej na terenie gminy (np. zajęcia na wybranych specjalnościach studiów).

Wykreowanie specjalizacji Parku pozwoli na:

- ukształtowanie nowego, realnego i długofalowego procesu rozwoju gminy,
- zachowanie, wykorzystanie i rozwój najcenniejszych walorów Parku i Pałacu,

PARK I „PAŁAC
KAWALERA” JAKO
OŚRODEK KULTURY
REGIONALNEJ –
POTENCJALNE
SPECJALIZACJE

- przyciągnięcie do gminy nowych podmiotów o wysokim poziomie wiedzy i kompetencji kulturowych,
- ograniczenie rozwoju ilościowego na rzecz rozwoju jakościowego, w tym przesunięcie oferty w kierunku bardziej prestiżowego i zasobnego segmentu rynku,
- wpisanie Świerklańca w grupę gmin o najwyższym znaczeniu kulturowym w regionie.

Dla realizacji tego zamiaru konieczne jest:

- pozyskanie podmiotu z regionu o wysokim poziomie artystycznym (np. uczelnia artystyczna, prestiżowa instytucja kultury),
- partnerstwo podmiotu kulturalnego z samorządem gminy oraz podmiotami lokalnymi w organizacji wizerunkowych wydarzeń,
- włączenie lokalnego sektora biznesu w tworzenie oferty na bazie kultury,
- intensywna promocja Parku i Pałacu oraz oferty w regionie.

W toku projektowania specjalizacji oferty Parku i Pałacu należy mieć na uwadze, że mogą zaistnieć problemy w pozyskaniu regionalnego podmiotu ze sfery kultury, skłonnego do długofalowego zaangażowania merytorycznego, organizacyjnego i finansowego (funkcja lidera i administratora Pałacu). Należy również podkreślić, że pozytywne efekty takich działań mogą być przesunięte w czasie.

Warto zauważyć, iż budowanie specjalizacji Parku i „Pałacu Kawalera” jest działaniem komplementarnym i nie wyklucza, a nawet wymaga, podjęcia i realizacji wielu projektów prorozwojowych.

Tabela 8 Potencjalne specjalizacje Parku w Świerklańcu i „Pałacu Kawalera”.

Potencjalne specjalizacje	Potencjalni partnerzy (przykłady)
Park Śląskiej Muzyki Klasycznej	<ul style="list-style-type: none"> • Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach – lider, • filharmonie z obszaru historycznego Śląska, NOSPR, Opera Śląska, • szkoły muzyczne i baletowe, • Zespół Pieśni i Tańca "Śląsk" im. Stanisława Hadyny
Centrum Sztuk Wizualnych Śląska	<ul style="list-style-type: none"> • Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach – lider, • muzea, galerie sztuki, • szkoły plastyczne
Centrum Sztuk Performatywnych Śląska	<ul style="list-style-type: none"> • Opera Śląska – lider, • teatry z regionu, • Bytomski Teatr Tańca i Ruchu ROZBARK, • szkoły artystyczne
Ogrody Śląskiej – interdyscyplinarna struktura klastrowa	<ul style="list-style-type: none"> • konsorcjum uczelni i szkół artystycznych z regionu – lider, • muzea, galerie sztuki, • wszelkie podmioty kreacji i promocji sztuki w regionie
Śląski Park Pionierów Kultury i Gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> • Muzeum Górnośląskie lub Muzeum Śląskie – lider (pokazanie historii śląskich rodów arystokratycznych w kontekście kulturalnym i gospodarczym), • uczelnie i szkoły artystyczne, • inne uczelnie, • samorząd gospodarczy regionu (promowanie liderów gospodarczych oraz CSR w dziedzinie kultury), • duże podmioty gospodarcze regionu (np. promocja innowacji i technologii)

Źródło: Opracowanie własne.

2.5 Projekty i działania rozwojowe

Wdrożenie Programu i osiągnięcie wyznaczonych celów rozwoju Parku odbywać się będzie poprzez realizację projektów i działań. Projekty to określony, spójny zbiór zadań ukierunkowanych na osiągnięcie zamierzonych celów oraz wspierających wykreowanie pożądaných funkcji

WIĄZKI PROJEKTÓW

Parku. Podobnie jak założono to w Strategii Rozwoju Gminy, w większości projekty wymagają po ich zakończeniu podejmowania działań ciągłych, przyczyniających się do podtrzymywania efektów oraz skutecznego wykorzystywania udogodnień, które przez projekt są tworzone na rzecz społeczności lokalnej i użytkowników Parku.

Sformułowano 25 projektów na rzecz rozwoju Parku w Świerklańcu, które tworzą wiązki:

Wiązka 1 - Park jako centrum aktywności społecznej i edukacyjnej.

1. „Pałac Kawalera” – wielofunkcyjne serce Parku – łączenie funkcji społecznych, gospodarczych i kulturowych.
2. Organizacja kolonii i półkolonii edukacyjnych na terenie Parku.
3. Organizacja Dni Sprzątania Parku.
4. Organizacja cyklicznej imprezy - Festiwal Tradycji i Gwary Śląskiej.
5. Organizacja cyklicznej imprezy - Festiwal Przysłów.
6. Organizacja cyklicznej imprezy - Śląskie Dyktando.
7. Organizacja cyklicznej imprezy - Regionalny Konkurs Wiedzy Historycznej.

Wiązka 2 - Park jako centrum aktywności rekreacyjno – sportowej.

8. Utworzenie ścieżki edukacyjnej „Śladem Donnesmarcków”.
9. Ścieżka rowerowo-rolkowo-pieszna w Parku.
10. Budowa placów zabaw.
11. Odtworzenie fosy zamkowej i jeziorek.
12. „Mały Wersal” – rekonstrukcja świetlna.
13. Tężnia solankowa.
14. Korty tenisowe.
15. Budowa parku linowego.
16. Rowery wodne na stawie.
17. Siłownia na wolnym powietrzu.
18. Rewitalizacja cieków wodnych i przygotowanie ścieżki romantycznej po kanałach parkowych.

19. Organizacja cyklicznej imprezy - Oktoberfest.
20. Organizacja cyklicznej imprezy - Śląskie Warsztaty Kulturalne.

Wiązka 3 - Park jako centrum aktywności gospodarczej i produkt promocyjny gminy.

21. Stworzenie stałej giełdy produktów lokalnych i ekologicznych.
22. Pokochaj Nasz Park - karta mieszkańca i użytkownika.
23. Stworzenie kalendarza cyklicznych imprez parkowych.
24. Stworzenie portalu informacyjnego o ofercie Parku.
25. Przeprowadzenie kampanii promocyjnej w mediach regionalnych.

Analogicznie do zapisów zawartych w I części Strategii Rozwoju Gminy Świerklaniec, scharakteryzowano poszczególne projekty, określając:

- rangę uwzględniającą wagę i horyzont realizacji w układzie; oznaczono to kolejnymi literami alfabetu od A do D,
- główny cel Strategii gminy realizowany dzięki wdrożeniu projektu,
- cel strategiczny oraz operacyjny rozwoju Parku realizowany dzięki wdrożeniu projektu,
- typ projektu, tj.: koncepcyjny i/lub infrastrukturalno-przestrzenny, i/lub instytucjonalny, organizacyjny, i/lub promocyjno-informacyjny, i/lub edukacyjny, i/lub wydarzenia, akcje, imprezy,
- sektory zaangażowane w realizację projektu,
- główny miernik realizacji projektu,
- rangę i chronologię projektu.

SPOSÓB OPISU
PROJEKTÓW

Tabela 9 Kluczowe projekty rozwoju Parku.

Nazwa projektu/działania	Cel strategiczny Strategii	Cele rozwoju Parku	Charakter* projektu	Sektory zaangażowane w realizację projektu	Główny miernik realizacji projektu	Ranga projektu *
Wiązka 1 – Park jako centrum aktywności społecznej i edukacyjnej						
1. „Pałac Kawalera” – wielofunkcyjne serce Parku – łączenie funkcji społecznych, gospodarczych i kulturowych	C1, C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.2 C.P. 3 - C.P. 3.1, C.P. 3.2	I, O, E, W	organizacje pozarządowe, samorząd, biznes	<ul style="list-style-type: none"> liczba użytkowników i odwiedzających Pałac, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A
2. Organizacja kolonii i półkolonii edukacyjnych na terenie Parku	C1, C3	C.P. 2 - C.P. 2.1, C.P. 2.2,	O, W	organizacje pozarządowe, samorząd, szkoły	<ul style="list-style-type: none"> liczba zorganizowanych turnusów oraz liczba uczestników, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A+C

* charakter projektu: K – koncepcyjny, I – infrastrukturalno-przestrzenny, O – instytucjonalny, organizacyjny, P – promocyjno-informacyjny, A – analityczno-badawczy, E – edukacyjny, W – wydarzenia, akcje, imprezy.

* A – projekty podstawowe, wskazane do podjęcia natychmiastowego lub w możliwie krótkim horyzoncie; do 2020 roku B – projekty rekomendowane do podjęcia w drugiej fazie wdrażania Strategii po 2020 roku; C – projekty, które powinny być realizowane permanentnie, w całym horyzoncie objętym przez Strategię; D – projekty fakultatywne, które mogą zostać podjęte wraz z pojawieniem się rezerw finansowych bądź organizacyjnych.

Nazwa projektu/działania	Cel strategiczny Strategii	Cele rozwoju Parku	Charakter* projektu	Sektory zaangażowane w realizację projektu	Główny miernik realizacji projektu	Ranga projektu *
3. Organizacja Dni Sprzątania Parku	C1, C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.2	O, W, E	organizacje pozarządowe, samorząd	<ul style="list-style-type: none"> liczba mieszkańców uczestniczących w akcji, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A+C
4. Organizacja cyklicznej imprezy - Festiwal Tradycji i Gwary Śląskiej	C1, C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.2 C.P. 2 - C.P. 2.1, C.P. 2.2, C.P. 2.3	O, W, E	organizacje pozarządowe, samorząd, szkoły	<ul style="list-style-type: none"> liczba uczestników i odwiedzających, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A+C
5. Organizacja cyklicznej imprezy - Festiwal Przysłów	C1, C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.2 C.P. 2 - C.P. 2.1, C.P. 2.2, C.P. 2.3	O, W, E	organizacje pozarządowe, samorząd, szkoły	<ul style="list-style-type: none"> liczba uczestników i odwiedzających, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A+C
6. Organizacja cyklicznej imprezy - Śląskie Dyktando	C1, C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.2 C.P. 2 - C.P. 2.1, C.P. 2.2, C.P. 2.3	O, W, E	organizacje pozarządowe, samorząd, szkoły	<ul style="list-style-type: none"> liczba uczestników i odwiedzających, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A+C

Nazwa projektu/działania	Cel strategiczny Strategii	Cele rozwoju Parku	Charakter* projektu	Sektory zaangażowane w realizację projektu	Główny miernik realizacji projektu	Ranga projektu *
7. Organizacja cyklicznej imprezy - Regionalny Konkurs Wiedzy Historycznej	C1, C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.2 C.P. 2 - C.P. 2.1, C.P. 2.2, C.P. 2.3	O, W, E	organizacje pozarządowe, samorząd, szkoły, uczelnie wyższe	<ul style="list-style-type: none"> liczba uczestników i odwiedzających, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A+C
Wiązka 2 - Park jako centrum aktywności rekreacyjno – sportowej						
8. Utworzenie ścieżki edukacyjnej „Śladem Donnesmarcków”	C3	C.P. 2 - C.P. 2.2, C.P. 3 - C.P. 3.1, C.P. 3.2	I, O, W, E	organizacje pozarządowe, samorząd, uczelnie wyższe	<ul style="list-style-type: none"> liczba użytkowników i odwiedzających, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A
9. Ścieżka rowerowo-rolkowo-pieszna w Parku	C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.3 C.P. 2 - C.P. 2.1,	I	organizacje pozarządowe, samorząd	<ul style="list-style-type: none"> liczba użytkowników i odwiedzających, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A
10. Budowa placów zabaw	C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.3 C.P. 2 - C.P. 2.1,	I	organizacje pozarządowe, samorząd	<ul style="list-style-type: none"> liczba użytkowników i odwiedzających, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A

Nazwa projektu/działania	Cel strategiczny Strategii	Cele rozwoju Parku	Charakter* projektu	Sektory zaangażowane w realizację projektu	Główny miernik realizacji projektu	Ranga projektu *
11. Odtworzenie fosi zamkowej i jezior	C3	C.P. 2 - C.P. 2.1 C.P. 3 - C.P. 3.2	I, W	organizacje pozarządowe, samorząd	<ul style="list-style-type: none"> liczba odwiedzających, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	D
12. „Mały Wersal” – rekonstrukcja świetlna	C3	C.P. 2 - C.P. 2.1 C.P. 3 - C.P. 3.1	K, I, W, E	organizacje pozarządowe, samorząd	<ul style="list-style-type: none"> liczba zorganizowanych imprez, liczba uczestników, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A
13. Tężnia solankowa	C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.3 C.P. 2 - C.P. 2.1,	I, W	organizacje pozarządowe, samorząd, biznes	<ul style="list-style-type: none"> liczba użytkowników, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	D
14. Korty tenisowe	C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.3 C.P. 2 - C.P. 2.1,	I, W	organizacje pozarządowe, samorząd, biznes	<ul style="list-style-type: none"> liczba użytkowników wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A

Nazwa projektu/działania	Cel strategiczny Strategii	Cele rozwoju Parku	Charakter* projektu	Sektory zaangażowane w realizację projektu	Główny miernik realizacji projektu	Ranga projektu *
15. Budowa parku linowego	C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.3 C.P. 2 - C.P. 2.1,	I	organizacje pozarządowe, samorząd, biznes	<ul style="list-style-type: none"> liczba użytkowników, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A
16. Rowery wodne na stawie	C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.3 C.P. 2. - C.P. 2.1,	I	organizacje pozarządowe, samorząd, biznes	<ul style="list-style-type: none"> liczba użytkowników, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	D
17. Siłownia na wolnym powietrzu	C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.3 C.P. 2 - C.P. 2.1,	I	organizacje pozarządowe, samorząd	<ul style="list-style-type: none"> liczba użytkowników, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A
18. Rewitalizacja cieków wodnych i przygotowanie ścieżki romantycznej po kanałach parkowych	C3	C.P. 2 - C.P. 2.1 C.P. 3 - C.P. 3.2	K, O, I, W, E	organizacje pozarządowe, samorząd	<ul style="list-style-type: none"> liczba użytkowników, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	D
19. Organizacja cyklicznej imprezy - Oktoberfest	C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.2 C.P. 2 - C.P. 2.1, C.P. 2.2, C.P. 2.3	O,W	organizacje pozarządowe, samorząd, biznes	<ul style="list-style-type: none"> liczba uczestników i odwiedzających, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A+C

Nazwa projektu/działania	Cel strategiczny Strategii	Cele rozwoju Parku	Charakter* projektu	Sektory zaangażowane w realizację projektu	Główny miernik realizacji projektu	Ranga projektu *
20. Organizacja cyklicznej imprezy - Śląskie Warsztaty Kulturalne	C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.2 C.P. 2 - C.P. 2.1, C.P. 2.2, C.P. 2.3	O, W, E	organizacje pozarządowe, samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> liczba uczestników i odwiedzających, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A+C
Wiązka 3 - Park jako centrum aktywności gospodarczej i produkt promocyjny Gminy						
21. Stworzenie stałej giełdy produktów lokalnych i ekologicznych	C2	C.P. 2 - C.P. 2.1, C.P. 2.2, C.P. 2.3	I, O, W, E	samorząd, biznes	<ul style="list-style-type: none"> liczba przedsiębiorców, liczba odwiedzających, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A+C
22. Pokochaj Nasz Park - karta mieszkańca i użytkownika	C2, C3	C.P. 1 - C.P. 1.1, C.P. 1.2, C.P. 1.3 C.P. 2 - C.P. 2.1 C.P. 3 - C.P. 3.1, C.P. 3.2	K, O, I, P, E	organizacje pozarządowe, samorząd,	<ul style="list-style-type: none"> liczba odwiedzających, wynik finansowy podmiotu zarządzającego Parkiem 	A
23. Stworzenie kalendarza cyklicznych imprez parkowych	C2, C3	C.P.1 - wszystkie C.P.2 - wszystkie C.P.3 - wszystkie	O, W, P	organizacje pozarządowe, samorząd	<ul style="list-style-type: none"> liczba odwiedzających, 	A

Nazwa projektu/działania	Cel strategiczny Strategii	Cele rozwoju Parku	Charakter* projektu	Sektory zaangażowane w realizację projektu	Główny miernik realizacji projektu	Ranga projektu *
24. Stworzenie portalu informacyjnego o ofercie Parku	C2, C3	C.P.1 - wszystkie C.P.2 - wszystkie C.P.3 - wszystkie	O,W, P, E	organizacje pozarządowe, samorząd	• liczba odwiedzających	A
25. Przeprowadzenie kampanii promocyjnej w mediach regionalnych	C2, C3	C.P.1 - wszystkie C.P.2 - wszystkie C.P.3 - wszystkie	O,W, P, E	organizacje pozarządowe, samorząd	• liczba odwiedzających	A

Źródło: Opracowanie własne.

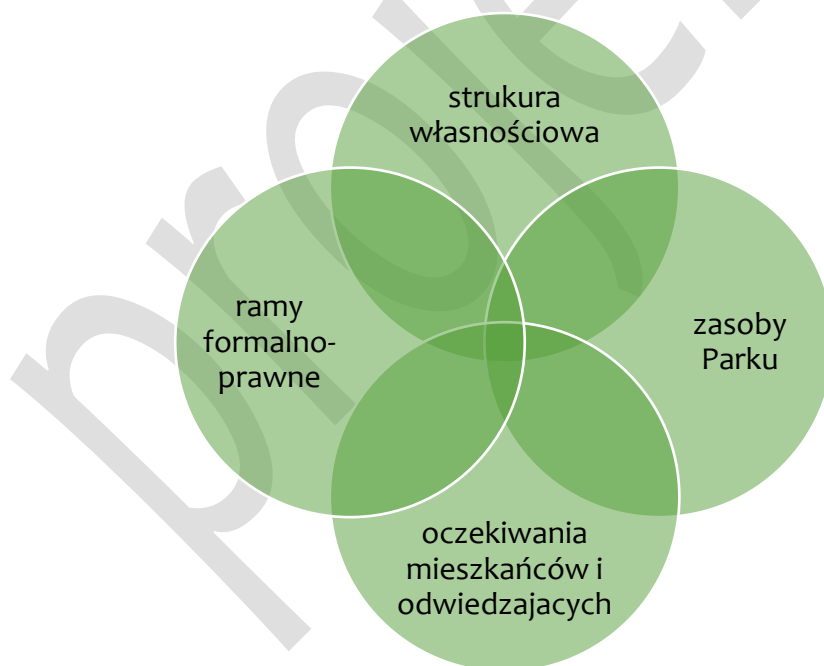
2.6 Modele zarządzania Parkiem

Kluczowym wyzwaniem w procesie zarządzania Parkiem jest określenie modelu tego procesu. Zaproponowany i rekomendowany model zarządzania Parkiem opiera się na analizie:

UWARUNKOWANIA
PROCESU
ZARZĄDZANIA

- modeli zarządzania tego typu jednostkami,,
- struktury własnościowej przestrzeni i obiektów,
- charakteru przestrzeni i funkcji, jakie powinna pełnić,
- oczekiwań mieszkańców i partnerów społeczno-gospodarczych w gminie.

Rysunek 15 Uwarunkowania modelu zarządzania Parkiem w Świerkłańcu.

Źródło: Opracowanie własne.

Podstawowymi zasadami, determinującymi sposób zarządzania Parkiem, są:

- zachowanie integralności Parku, jako przestrzeni publicznej,

PODSTAWOWE
ZASADY
ZARZĄDZANIA
PARKIEM

- Park jako przestrzeń, na której działania koordynowane są przez jeden podmiot, nad którym bezpośredni nadzór pełni Urząd Gminy,
- zachowanie własności przez gminę nad terenem oraz obiektami parkowymi,
- w przestrzeni Parku rozwijane są funkcje wzmacniające parkowy charakter przestrzeni,
- Park stanowi markowy produkt gminy Świerklaniec,
- oferta Parku skierowana jest zarówno do mieszkańców i stanowi magnes przyciągający mieszkańców Metropolii do gminy,
- Park stanowi miejsce realizacji aktywności społecznej mieszkańców gminy,
- wykorzystanie PPP jako narzędzia uatrakcyjnienia oferty Parku.

W oparciu o modele zarządzania wielofunkcyjnymi parkami, stosowane na terenach, na których zlokalizowany jest obiekt (o wysokich walorach kulturowych i historycznych), oraz biorąc pod uwagę ramy prawno-finansowe możliwych rozwiązań (spośród potencjalnie osiągalnych) w tym zakresie, wymienić można:

- jednostkę budżetową,
- samorządową instytucję kultury,
- spółkę prawa handlowego.

Realne jest także stworzenie modelu mieszanego, polegającego na połączeniu różnych rozwiązań - odrębnego dla terenu i dla Pałacu. Takie rozwiązanie wymagałoby również powołania koordynatora w strukturze Samorządu Gminy np. Pełnomocnika ds. Parku.

Ramy prawne dla tego typu rozwiązań stanowią:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,

- ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej,
- ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych,
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
- ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych.

Podstawowym rozwiązaniem organizacyjnym podmiotu zarządzającego procesem rozwoju Parku może być jednostka budżetowa, która:

JEDNOSTKA
BUDŻETOWA

- może być utworzona w celu realizacji wszystkich spraw publicznych o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżonych ustawami na rzecz innych podmiotów,
- jest jednostką organizacyjną sektora finansów publicznych,
- nie posiada osobowości prawnej,
- pokrywa swoje wydatki bezpośrednio z budżetu,
- dochody odprowadza na rachunek budżetu jednostki samorządu terytorialnego,
- której podstawą gospodarki finansowej jest plan dochodów i wydatków,
- działa na podstawie statutu określającego w szczególności jej nazwę, siedzibę i przedmiot działalności.

Ze względu na konstrukcję oraz umiejscawianie tego typu podmiotu w sferze sektora finansów publicznych głównymi problemami są:

- ograniczenia wynikające z rocznego budżetowania,
- ograniczone możliwości prowadzenia działań stricte komercyjnych,
- ograniczona efektywności realizowanych zadań:
 - jednostka pokrywa swoje wydatki bezpośrednio z budżetu, a pobrane dochody odprowadza na rachunek budżetu JST,
 - z góry ustalone są koszty; brak tutaj możliwości alokowania nadwyżki między zaplanowanymi kosztami, a ich

wykonaniem, jak również konieczność odprowadzenia dochodów na rachunek budżetu,

- o trudności w oszacowaniu rzeczywistych kosztów realizacji zadań podejmowanych przez jednostkę, czyli dokonania ich wyceny.

Ze względu na lokalizację obiektu o dużych walorach zabytkowych i historycznych, możliwym rozwiązaniem jest organizacja podmiotu zarządzającego w formie samorządowej jednostki kultury. Zgodnie z art. 9 ust. 1 ww. ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Jednostka samorządu terytorialnego, będąca organizatorem instytucji kultury, zapewnia takiej instytucji środki niezbędne do prowadzenia działalności kulturalnej oraz do utrzymania obiektu, w którym ta działalność jest prowadzona, posiada osobowość prawną, prowadzi samodzielnie gospodarkę finansową, a organizator nie odpowiada za zobowiązania instytucji kultury.

Istotne ograniczenie tego typu rozwiązania tkwi w tym, podobnie jak w przypadku jednostki budżetowej, że jednostka taka ma zawężone możliwości działań komercyjnych oraz, w przypadku Parku i Pałacu w Świerklańcu, powierzchnia terenów parkowych oraz mnogość funkcji tego obszaru wykraczają poza sferę kultury.

W celu realizacji spraw publicznych gmina może utworzyć także spółkę kapitałową. W tym przypadku najkorzystniejszym rozwiązaniem spośród szerokiego wachlarza rodzajów spółek, jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Główne plusy takiej formy organizacyjnej to:

- posiadanie osobowości prawnej,
- posiadanie samodzielności finansowej,
- możliwość zaciągania zobowiązań,
- uniknięcie stanowienia jednostki sektora finansów publicznych,
- możliwość, zgodnie art. 177 i nast. K.S.H., wnoszenia dopłat.

SAMORZĄDOWA
INSTYTUCJA
KULTURY

SPÓŁKA PRAWA
HANDLOWEGO

Istotnym i kluczowym założeniem takiej formy prawnej i organizacyjnej podmiotu zarządzającego Parkiem w Świerklańcu, jest utrzymanie własności zarówno nad terenami, jak i obiektami parkowymi przez gminę Świerklaniec. Z tego też względu nie jest rekomendowane wniesienie do spółki ani terenu, ani obiektów, lecz powierzenie ich takiej spółce komunalnej, w której 100% udziałów będzie posiadała gmina. Powierzenie przez gminę takiej spółce wykonywania powyższych zadań, przy założeniu, iż posiada ona cały kapitał zakładowy tej spółki, nie stanowi zamówienia publicznego i nie wymaga zastosowania procedur udzielania zamówień publicznych, określonych w ustawie PZP. Zgodnie z art. 4 pkt. 13 ustawy PZP, zapisów ustawy nie stosuje się do zamówień udzielanych instytucji gospodarki budżetowej przez organ władzy publicznej, wykonujący funkcje organu założycielskiego tej instytucji, jeżeli łącznie są spełnione następujące warunki:

- zasadnicza część działalności instytucji gospodarki budżetowej dotyczy wykonywania zadań publicznych na rzecz tego organu władzy publicznej,
- organ władzy publicznej sprawuje nad instytucją gospodarki budżetowej kontrolę odpowiadającą kontroli sprawowanej nad własnymi jednostkami, nieposiadającymi osobowości prawnej, w szczególności polegającą na wpływie na decyzje strategiczne i indywidualne, dotyczące zarządzania sprawami instytucji,
- przedmiot zamówienia należy do zakresu działalności podstawowej instytucji gospodarki budżetowej, określonego zgodnie z art. 26 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

Ze względu na fakt, że część działalności Parku może być trwale nierentowna, zasadnym byłoby, aby akt założycielski spółki - uchwała Rady Gminy o powołaniu spółki przewidywała możliwość dokonania „dopłaty”. Dopłata nie musi być przeznaczona na żaden konkretny cel, a Samorząd

może więc, jako jednoosobowy udziałowiec spółki komunalnej, za pośrednictwem dopłaty, przekazać jej środki:

- *ex ante* - na potrzeby pokrycia kosztów bieżących z tytułu świadczenia usługi,
- *ex post* - na pokrycie straty bilansowej, wykazywanej przez spółkę na koniec roku obrotowego.

Dla zachowania przejrzystości procedur oraz właściwości działania przed podjęciem odpowiednich decyzji Samorząd Gminy powinien przeprowadzić analizę „test prywatnego inwestora” – tak by ocenić czy realizowana operacja dokapitalizowanie/dopłata w oparciu o środki publiczne nie nosi znamion niedozwolonej pomocy publicznej.

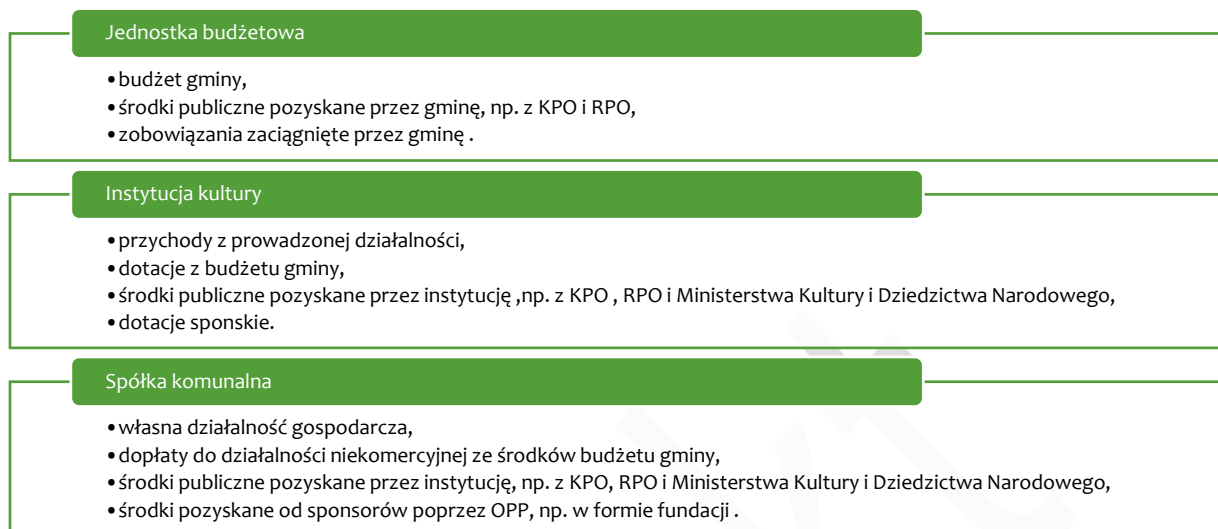
W zależności od przyjętego modelu powołania podmiotu zarządzającego Parkiem, do kluczowych źródeł finansowania działań modernizacyjnych i rozwojowych zaliczyć należy:

- budżet gminy – bezpośrednie finansowanie lub /i kapitał założycielski, dopłaty,
- środki publiczne pozyskane przez gminę np. z Krajowych Programów Operacyjnych oraz Regionalnego Programu Operacyjnego,
- środki publiczne pozyskane przez instytucję,
- własną działalność gospodarczą (w przypadku spółki kapitałowej),
- środki pozyskane od sponsorów poprzez OPP, np. w formie fundacji,
- dotacje sponsorskie.

Ważny element mechanizmu finansowania stanowić może partnerstwo publiczno-prywatne lub prywatno-prywatne (w przypadku powołania spółki).

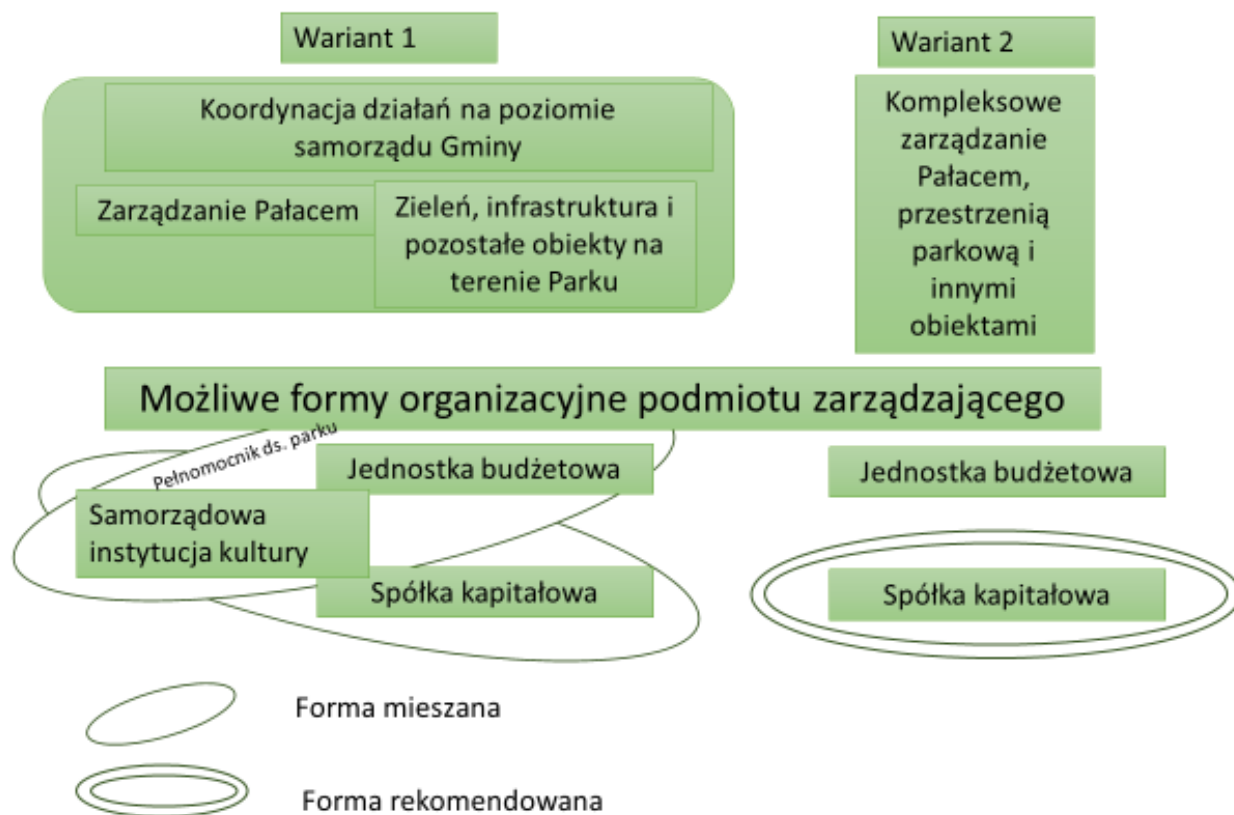
ŹRÓDŁA
FINASOWANIA

Rysunek 16 Kluczowe potencjalne źródła finansowania.

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 17 Warianty modelu zarządzania.

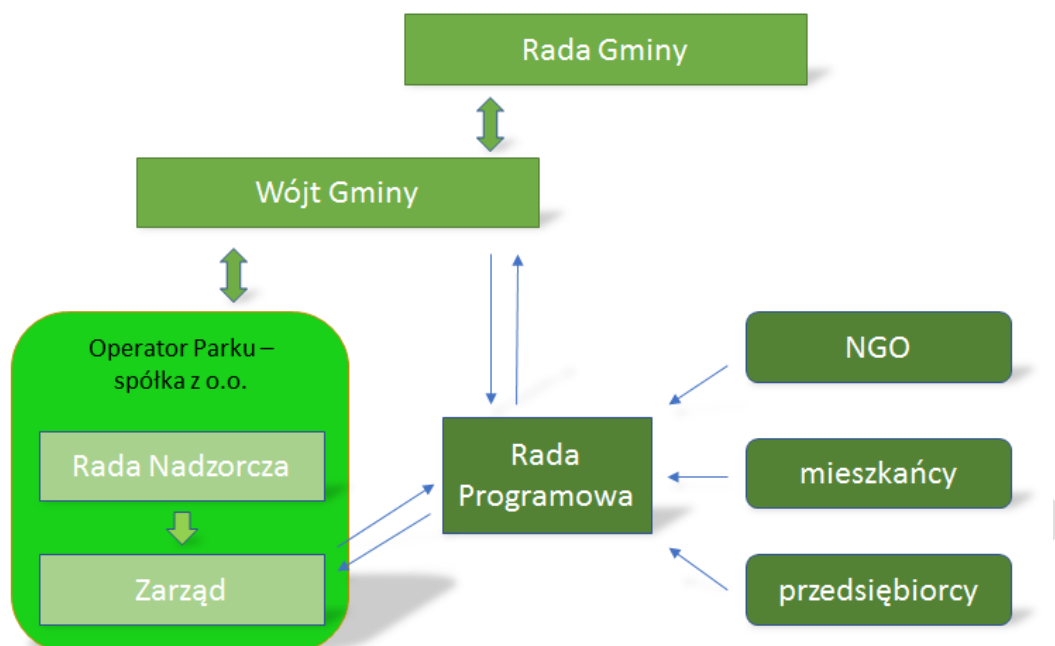
Źródło: Opracowanie własne.

Ostateczny wybór formuły podmiotu zarządzającego dokonany zostanie przez Radę Gminy Świerklaniec w oparciu o wniosek Wójta Gminy. Niemniej w oparciu o wieloaspektową analizę funkcji Parku, struktury własnościowej, oczekiwań mieszkańców oraz po konsultacjach z partnerami społecznymi, gospodarczymi, liderami samorządu lokalnego, za rekomendowaną formułę prawno-organizacyjną podmiotu zarządzającego uznano spółkę kapitałową – spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością .

Istotnym jest by podmiot ten miał faktyczne umocowanie w zakresie prowadzenia procesu zarządzania, a nie był wyłącznie administratorem terenu i obiektów. Z tego względu kluczowym zadaniem stojącym przed władzami gminy, poza podjęciem kroków formalno-prawnych, związanych z powołaniem spółki oraz wyposażeniem jej w środki finansowe pozwalające na podjęcie najpilniejszych zadań (umożliwiających rozpoczęcie działalności pozwalającej na samofinansowanie się podmiotu), jest wybór osoby/osób do Zarządu spółki.

W proces rozwoju oraz tworzenia oferty Parku powinni zostać również włączeni partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym NGO oraz mieszkańcy. W tym celu poza powołaniem Rady Nadzorczej proponuje się powołanie Rady Programowej, jako stałego ciała doradczo-konsultacyjnego i inicjującego w sprawach kluczowych dla rozwoju oferty Parku, zarówno dla organów spółki, jak również dla władz samorządowych gminy.

Rysunek 18 Ramowy układ podmiotowy procesu zarządzania Parkiem.

Źródło: Opracowanie własne.

Ostateczny kształt i zasady funkcjonowania podmiotu określone zostaną w statucie spółki, jednak wśród rekomendowanych rozwiązań wymienić należy:

- powierzenie zadań związanych z zarządzaniem całością zasobu gminnego na terenie Parku bez wnoszenia aportu rzeczowego do spółki – teren Parku oraz obiekt powinny stanowić nadal własność gminy Świerklaniec,
- dla zapewnienia sprawności zarządzania Parkiem i jego zasobami proponuje się powołanie jedno lub dwuosobowego Zarządu spółki,
- powołanie obok Rady Nadzorczej (wymaganej przepisami prawa) Rady Programowej, w skład której powinni wejść w głównej mierze przedstawiciele organizacji pozarządowych, środowisk gospodarczych. Rada Programowa stanowić powinna ciało konsultacyjno-doradcze dla Zarządu spółki,
- potrzebę zawarcia możliwości wnoszenia dopłat w zakresie działalności trwale nierentownej,

- potrzebę powołania Fundacji Rozwoju Parku przez Spółkę, celem realizacji działań społecznych i modernizacji walorów zabytkowych Parku, poprzez wypracowanie możliwości pozyskiwania środków na tego typu działalność, np. od sponsorów, czy z działalności jako organizacja pożytku publicznego.

projekt